នៅចំពោះមុខការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 19-Nov-2015, 08:00
CMS/CFO: Sann Rada

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០៤/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស

ភាគីដាក់ឯកសារ: ក្រុមការពារក្ដីរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម

ដាក់ជូន: សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ២១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥

<u>ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ</u>

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សម្ងាត់

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ ក.ស.ច.ស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ: **សម្ងាត់/Confidential**

ចំណាត់ថ្នាក់ប្រភេទឯកសារ:

ការពិនិត្យចំពោះការចាត់ថ្នាក់ឯកសារបណ្ដោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

សេចក្ដីសង្ខេបរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ស្ដីពីបញ្ហាថាតើអ្នកស្រីគួរត្រូវបានចាត់ទុកជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬ បុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”

<u>ដាក់ដោយ៖</u>

សហមេធាវី

លោក ប៊ិត ស៊ាងលឹម

លោក John R.W.D. JONES QC

<u>ចម្លងជូន៖</u>

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ចៅក្រម យូ ប៊ុនឡេង

ចៅក្រម Michael BOHLANDER

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖

លោកស្រី ជា លាង

លោក Nicholas KOUMJIAN

ក្រុមមេធាវីការពារក្ដី អោ អាន

ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤

I. សេចក្តីផ្តើម

១. នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានស្នើភាគីក្នុងសំណុំរឿង 004 ឲ្យដាក់សេចក្តីសង្កេតនានាដែលភាគីមាន ថាតើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន គួរចាត់ទុកអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬជនម្នាក់ក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"[1] លើឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្រោមវិសាលភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនៅ អ.វ.ត.ក ដែរឬទេ[2]។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម តាមរយៈសហមេធាវីការពារក្តីរបស់អ្នកស្រី ("ក្រុមការពារក្តី") សូមដាក់នូវសេចក្តីសង្កេតទាំងនេះ អនុលោមតាមសំណើរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ ដោយសារតែការកំណត់ថាតើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជាបុគ្គលម្នាក់ក្នុងប្រភេទណាមួយក៏ដោយ ក្នុងចំណោមប្រភេទទាំងពីរ នឹងជះឥទ្ធិពលធ្ងន់ធ្ងរដល់លទ្ធផលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងសំណុំរឿងរបស់អ្នកស្រី ទើបក្រុមការពារក្តីសុំស្នើឲ្យមានឱកាសដើម្បីលើកទឡ្ហីករណ៍ផ្ទាល់មាត់ស្តីពីបញ្ហានេះ។

២. នៅពេលអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែត្រិះរិះពិចារណាលើក្របខណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀង ដោយស៊ើបអង្កេតតែលើបុគ្គលពីរប្រភេទប៉ុណ្ណោះ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[3]។ ហេតុដូច្នេះ មុខងាររបស់តុលាការត្រូវបាន

---

[1] សំណើសុំដាក់សារណាថាតើ [អ្នកស្រី] អ៊ឹម ចែម គួរត្រូវបានចាត់ទុកថាជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" និង/ឬជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D251 ("សំណើសុំដាក់សារណារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត") ត្រង់កថាខណ្ឌ ៨ ។

[2] កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ ("កិច្ចព្រមព្រៀង") ផ្នែកបុព្វកថា ត្រង់មាត្រា ១ ។

[3] មាត្រា ៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ។ *សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿងរបស់លោក មាស មុត,* សំណុំរឿងលេខ ០០៣/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបសួរពាក់ព័ន្ធនឹងជនសង្ស័យ [កោសលប់] ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D49 ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣។

កំហិតឲ្យយក "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហមដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត និង "បុគ្គលមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែជាអ្នកដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ទៅកាត់ទោស[4]។ តាម*ការវាយតម្លៃជាបឋម* លើឯកសារមួយចំនួន ប្រមូលបានពីកិច្ចស៊ើបសួរដែលបានចំណាយពេលអស់ជាងប្រាំមួយឆ្នាំកន្លងផុតទៅ[5] បង្ហាញឲ្យឃើញថា ការថ្លឹងថ្លែងពីភាពដែលអាចទៅរួច អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គឺមិនស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលទាំងពីរនេះឡើយ។ ក្នុងឋានៈជាលេខាស្រុកតាមការចោទប្រកាន់ អ្នកស្រីគឺជាកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបមួយរូប ហើយគ្មានអ្វីត្រូវសង្ស័យឡើយ ដែលថាអ្នកស្រីពិតជាមិនស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" នោះទេ។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក៏មិនស្ថិតក្នុងប្រភេទ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដែរ ដោយហេតុថា មានតែភស្តុតាងបន្តិចបន្តួច ឬ ក៏គ្មានគ្មានភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលអ្នកស្រីត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្ត ដោយទុកដោយឡែកនូវភាពធ្ងន់ធ្ងររបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ និងមានភស្តុតាងតិចណាស់ដែលថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋមួយចំនួនដែលអ្នកស្រីរងការចោទប្រកាន់ ។

៣. ផ្អែកលើសេចក្តីសង្កេតដែលបានបរិយាយនៅក្នុងទំព័រខាងក្រោម ដូចដែលក្រុមការពារក្តីស្នើសុំដោយក្តីគោរពទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ៖ (ក) សម្រេចថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្រោមយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់តុលាការ និង (ខ) បដិសេធចោលនូវការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម។

៤. ក្រុមការពារក្តីសុំដាក់សេចក្តីសង្កេតទាំងនេះជាភាសាអង់គ្លេសមុន ហើយយើងខ្ញុំនឹងដាក់ជាភាសា

---

[4] *សំណុំរឿងរបស់ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច*, សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨ កក្កដា២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក, សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ F28 ("សាលដីកា*ឌុច*") ត្រង់កថាខណ្ឌ ៥៧។ *សូមមើលផងដែរ* ផ្នែកបុព្វកថា មាត្រា ១ កិច្ចព្រមព្រៀង ។

[5] *សូមមើល* ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៨ (ដែលត្រូវដាក់ជូនជាផ្លូវការនៅថ្ងៃទី ៧ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៩) ឯកសារ D1 ("ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី")។

ខ្មែរឱ្យបានឆាប់បំផុត ដូចដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុញ្ញាត[6]។

II. ការពិចារណាបឋម

ក. នីតិវិធីក្នុងការសម្រេចថាតើជនត្រូវចោទជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"

៥. យោងតាមកិច្ចព្រមព្រៀង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានភារកិច្ចដើម្បីធានាបានថា ជនត្រូវចោទស្ថិតក្នុងប្រភេទនៃបុគ្គលដែលពួកគាត់អាចធ្វើការស៊ើបអង្កេតបាន។ យោងតាមមាត្រា ៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ចែងដូច្នេះថា "វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត គឺកំណត់ត្រឹមតែលើមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមយុត្តាធិការរឿងក្តីរបស់តុលាការនេះ[7]។ វិសាលភាពដែលបានកំណត់ក្នុងបញ្ញត្តនេះស្របជាមួយគោលបំណងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក") ទាំងមូល ដែលគោលបំណងនោះ គឺដើម្បីដើម្បីជំនុំជម្រះតែ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" និង "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដូចបានលើកឡើងខាងលើ[8]។

៦. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអាចបន្តកិច្ចស៊ើបសួរលើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានឡើយ ប្រសិនបើពួកគាត់ជឿជាក់ថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" តាមរយៈ*ការវាយតម្លៃបឋម* លើភស្តុតាង[9]។ ពួកគាត់ត្រូវ

---

[6] ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបន្ថែមពេលវេលា និងសុំដាក់ [ឯកសារជូន] មួយភាសា ធ្វើនៅថ្ងៃទី១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D251/3។

[7] មាត្រា៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង។

[8] ផ្នែកបុព្វកថា មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ។

[9] *សូមមើលសំណុំរឿងរបស់លោក មាស មុត* សំណុំរឿងលេខ ០០៣/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបសួរទាក់ទងជនសង្ស័យ [កោសលប់] ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D49 ត្រង់កថាខណ្ឌ ៣ ។

តែអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិស៊ើបសួររបស់ខ្លួន "ដោយសុទ្ធចិត្តផ្អែកតាមការវិនិច្ឆ័យប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈត្រឹមត្រូវ"[10] ក្នុងក្របខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៥(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង។ ការអនុវត្តដ៏ត្រឹមត្រូវនៃឆន្ទានុសិទ្ធិនេះ តម្រូវឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតច្រានចោលមិនធ្វើកិច្ចស៊ើបសួរ និងធ្វើការចោទប្រកាន់លើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ប្រសិនបើអ្នកស្រីពុំស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលទាំងពីរនេះ ព្រោះវាមិនស្ថិតក្នុងគោលបំណងដើម្បីអាចធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅបានពីសំណាក់ភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀង។

៧. ប្រសិនបើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលណាមួយនោះទេ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវតែបញ្ចប់ឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ ការអូសបន្លាយពេលវេលា គឺជាការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងការទទួលបានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមួយ ដែលគ្មានការអូសបន្លាយពេលវេលាមិនសមហេតុផល[11]។ ហេតុដូចនេះ ក្រុមការពារក្ដីមិនឯកភាពឡើយ ចំពោះការសម្រេចរបស់ចៅក្រម Mark B. HARMON ដែលថាបញ្ហានេះ គួរត្រូវបានពិចារណានៅចុងបញ្ចប់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ[12]។ សិទ្ធិរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងការទទួលបានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដ៏ឆាប់រហ័សមួយ មានន័យថា ការសម្រេចថាតើអ្នកស្រីជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ត្រូវតែធ្វើជាបន្ត ដោយពិចារណាលើភស្តុតាងទាំងអស់ដែលប្រមូលបាននៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ។ ក្នុងករណីនេះ ការអូសបន្លាយពេលវេលាមិនសមហេតុផលណាមួយ នឹងមានផលប៉ះពាល់កាន់តែខ្លាំងដល់សិទ្ធិរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ព្រោះថា កិច្ចស៊ើបសួរបានចំណាយពេលចំនួនជាងប្រាំមួយឆ្នាំរួចទៅហើយ។

---

[10] សាលដីកា*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ៨០។

[11] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ (អនុម័តថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦ ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៦) 999 UNTS 171 ("ICCPR") ត្រង់មាត្រា ១៤(៣)(គ)។ *សូមមើល* មាត្រា ១២(២) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និង មាត្រា១៣(១) ដែលចែងថា មាត្រា ១៤ នៃ ICCPR អនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក ។

[12] សំណើសុំដាក់សារណារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រង់កថាខណ្ឌ ៥ *យោងពី* ដីកាសម្រេចលើញត្តិរបស់ តា អាន ស្នើសុំធ្វើមោឃភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ អនុលោមតាមវិធាន ៧៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៤ ត្រង់កថាខណ្ឌ ២៧-២៨។

៨. ដោយពិចារណាលើភស្តុតាងទាំងអស់ដែលប្រមូលបានមកទល់នឹងពេលបច្ចុប្បន្ន វាបានបង្ហាញយ៉ាងល្អិតល្អន់ថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ឡើយ ផ្អែកលើហេតុផលទាំងឡាយដែលយើងខ្ញុំនឹងលើកបង្ហាញនៅទំព័រខាងក្រោម[13]។ ដោយសារកិច្ចស៊ើបសួរ "នឹងជិតចប់សព្វគ្រប់"[14] ដូច្នេះ វាជាការមិនទំនងឡើយដែលថាភស្តុតាងថ្មីៗនឹងត្រូវបានរកឃើញ ហើយដែលភស្តុតាងទាំងនោះ អាចនឹងទុកជាអសារឥតការចំពោះការសន្និដ្ឋាននេះ។ ដើម្បីឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ក្រុមការពារក្តីបានផ្តោតការវិភាគរបស់ខ្លួនទៅលើភស្តុតាងមួយចំនួនទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយណា ដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមពិនិត្យ*ដោយកំបាំងមុខ* កាលពីថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥[15]។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ក្រុមការពារក្តីសូមរក្សាសិទ្ធិដើម្បីដាក់ទឡ្ហីករណ៍បន្ថែមលើបញ្ហានេះ ក្នុងករណីដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានចោទប្រកាន់លើបទឧក្រិដ្ឋដទៃផ្សេងទៀត។

ខ. បទដ្ឋានស្តីពីការបង្ហាញភស្តុតាង និងភស្តុតាងដែលតម្រូវក្នុងការចាត់ទុកថាតើជនត្រូវចោទគឺជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"

៩. នៅក្នុងសំណើសុំឱ្យភាគីដាក់សារណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានគូសបញ្ជាក់ថា ពួកគាត់ "អាចស្នើសុំពីភាគីនានា នូវសារណាទាំងឡាយដែលអាចនឹងជួយបំភ្លឺ"[16] ថាតើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គួរត្រូវបានចាត់ទុកជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ម្នាក់ និង/ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោមជនទាំង

---

[13] *សូមមើលផ្នែកខាងក្រោម* ត្រង់កថាខណ្ឌ ១២-៥៧។

[14] សំណើសុំដាក់សារណារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រង់កថាខណ្ឌ ៦។

[15] *សូមមើល* ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង[អ្នកស្រី] អ៊ឹម ចែម ចុះនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D239.1។ ក្រុមការពារក្តីកត់សម្គាល់ឃើញថា នីត្យានុកូលភាពនៃដីកាសម្រេចដាក់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ*ដោយកំបាំងមុខ* កំពុងត្រូវបានវិនិច្ឆ័យនៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ *សូមមើល* បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ប្រឆាំងនឹងដីការបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចដាក់អ្នកស្រីឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ*ដោយកំបាំងមុខ* ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D239/1/2។

[16] សំណើសុំដាក់សារណារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧។

ឡាយដែល "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ឬ យ៉ាងណា។ ដោយពិចារណាទៅលើពាក្យពេចន៍នៃសំណើសុំឱ្យភាគីដាក់សារណានេះ ដែលហាក់ដូចជាមិនបានពិចារណាអំពីលទ្ធភាពដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតក្នុងចំណោមបុគ្គលទាំងពីរប្រភេទខាងលើនោះទេ ក្រុមការពារក្ដីយល់ឃើញថា ចំណាត់ការនេះ បង្កើតបានជាជំហានដំបូងនៃដំណើរការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។

១០. ហេតុដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែអនុវត្តនូវបទដ្ឋានភស្តុតាងដែលមានជាអតិបរមា ក្នុងការសម្រេចថាតើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដូចដែលត្រូវបានអនុវត្តក្នុងការបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះដូច្នោះដែរ។ ក្នុងកម្រិតអប្បបរមា ភស្តុតាងនេះត្រូវតែជាភស្តុតាងច្បាស់លាស់ និងស៊ីសង្វាក់ ដូចដែលបានតម្រូវក្នុងនីតិវិធីសម្រាប់ធ្វើការចោទប្រកាន់[17]។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បទដ្ឋានសមស្របមួយ គឺជាបទដ្ឋានដែលមានចែងក្នុងសំណុំរឿង០០២ ទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ធ្វើការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ពោលគឺថា ភស្តុតាងត្រូវតែ "មានលក្ខណៈខ្លាំងក្លា និងស៊ីសង្វាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឱ្យមានតម្លៃជាភស្តុតាងបន្ទាល់ (ភស្តុតាងដែលត្រូវយកជាបានការរហូតដល់មានភស្តុតាងផ្ទុយ)"[18]។ បទដ្ឋានទាំងពីរគូសបញ្ជាក់អំពីសេចក្ដីតម្រូវឱ្យភស្តុតាងមានភាពស៊ីសង្វាក់ ឬមានការបញ្ជាក់ពីទម្ងន់នៃភស្តុតាង មានន័យថា ភស្តុតាងណាដែលមិនត្រូវបានបញ្ជាក់ពីស្ថានទម្ងន់របស់វាទេនោះ នឹងគ្មានតម្លៃគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្ហាញថាតើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលណាមួយក្នុងចំណោមបុគ្គលទាំងពីរប្រភេទនេះឡើយ។ ដូច្នេះ សំណួរគឺថា តាមរយៈការថ្លឹងថ្លែងអំពីភាពអាចទៅរួច តើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គឺជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងក្របខណ្ឌដូចមានចែងក្នុងកិច្ច

---

[17] *សូមមើល* វិធាន ៥៥(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (វិសោធនកម្មលើកទី៩) ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ (វិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥) ។

[18] *សំណុំរឿងលោក នួន ជា និងអ្នកដទៃទៀត* សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩ កញ្ញា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារ D427 ("ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង០០២") ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣២៣។

ព្រមព្រៀងឬទេ ។

១១. ក្នុងការវាយតម្លៃលើភស្តុតាង ក្រុមការពារក្តីយើងខ្ញុំមិនទទួលយកឡើយនូវភស្តុតាងទាំងឡាយដែលនឹងយកមកពិភាក្សានៅផ្នែកខាងក្រោមនៃការសង្កេតនេះ ចំពោះហេតុផលដែលថាភស្តុតាងទាំងនេះបានបង្ហាញ ឬ ថាអាចជឿជាក់បានជាស្ថាពរហើយ។ ភាពជឿជាក់បាន ឬ មិនបាន វាជាករណី ដែលត្រូវបម្រុងទុកដើម្បីធ្វើការជជីកដេញដោលក្នុងដំណាក់កាលនីតិវិធីសវនាការ នៅពេលដែលអង្គសេចក្តីនៃសំណុំរឿងប្រឆាំងនឹងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទាំងមូលត្រូវបានពិចារណា។

III. សេចក្តីសង្កេត

ក. អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែមមិនមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់"

១២. ពាក្យថា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" រាប់បញ្ចូលតែមេដឹកនាំថ្នាក់កំពូលនៃរបបខ្មែរក្រហមប៉ុណ្ណោះ ដែលពាក្យនេះ មិនបានរាប់បញ្ចូលទាំងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ឡើយ។ ក្នុងលក្ខណៈជាសន្ធិសញ្ញាទ្វេភាគី កិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវតែបកស្រាយឲ្យស្របតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនស្តីពីច្បាប់សន្ធិសញ្ញា[19]។ អត្ថន័យទូទៅនៃពាក្យ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់"[20] គឺមានភាពមិនច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធានានូវការអាស្រ័យលើនៅពេលមានបញ្ហាចោទសួរ ដោយយោងតាមមាត្រា៣២នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន គឺតម្រូវឲ្យមើលផងដែរនូវប្រវត្តិដើមចមនៃកិច្ចចរចាអំពីកិច្ចព្រមព្រៀង ដើម្បីអាចធ្វើឲ្យយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់ពីអត្ថន័យនោះ ។ ប្រវត្តិនៃកិច្ចចរចាបង្ហាញថា ភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងមានបំណងចង់ឲ្យ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងសមាជិកនៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ និង គណៈមជ្ឈិម ដែលស្ថិតក្រោមបង្គាប់ ព្រមទាំងអ្នកទាំងឡាយដែលមានឋានៈជារដ្ឋមន្ត្រីក្រោមរបបកម្ពុជា

[19] *សូមមើល* មាត្រា ២(២) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ។

[20] មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ។

ប្រជាធិបតេយ្យ[21]។ ចំណុចនេះ ត្រូវបានបង្ហាញក្នុងសំណុំរឿង០០២ នាពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចបញ្ជូនលោក នួន ជា លោក អៀង សារី លោក ខៀវ សំផន និង លោកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ទៅជំនុំជម្រះ ក្រោមការបញ្ជាក់ថា ពួកគាត់មានលក្ខណៈសម្បត្តិស្ថិតក្នុងប្រភេទដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ[22]។

១៣. ដូចដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពន្យល់ក្នុងសំណុំរឿង០០២ ដូច្នេះថា កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមានរចនាសម្ព័ន្ធជាសណ្ឋានសាជីជ្រុង៖

> របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានបែងចែកជាផ្នែកតូចៗទៅជាអង្គភាពរដ្ឋបាល ដែលមានឋានានុក្រមបន្តគ្នា ទាក់ទងទៅនឹងសង្វាក់នៃការបញ្ជាតាមខ្សែបណ្តោយ (ខ្សែឈរ) ដែលគ្រប់គ្រងដោយមជ្ឈិម។ "*ភូមិភាគ*" ធំៗមួយចំនួនគឺស្ថិតនៅក្រោមមជ្ឈិមដោយផ្ទាល់។ "*ភូមិភាគ*" ទាំងនេះត្រូវបានបែងចែកទៅជា "*តំបន់*" ដែលតំបន់នីមួយៗមានបែងចែកជា "*ស្រុក*" មួយចំនួន ដែលនៅក្នុងស្រុកនីមួយៗមាន "*ឃុំ*" និង "*សហករណ៍*"[23]។

១៤. ក្នុងឋានៈជាលេខាស្រុកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនមែនជាសមាជិកគណៈ

---

[21] *សូមមើល* អត្ថបទរបស់ S. Heder ស្តីពី "ការពិនិត្យអំពីកិច្ចចរចាឈានទៅដល់ការបង្កើតយុត្តាធិការលើបុគ្គលនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា" ចុះផ្សាយនៅគេហទំព័ររបស់ Cambodia Tribunal Monitor នៅថ្ងៃទី ១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១។ អាចរកមើលបាន:http://www.cambodiatribunal.org/sites/default/files/A%20Review%20of%20the%20Negotiations%20Leading%20to%20the%20Establishment%20of%20the%20Personal%20Jurisdiction%20of%20the%20ECCC.pdf, ចូលពិនិត្យលើកចុងក្រោយនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៥ ("ការពិនិត្យប្រវត្តិនៃកិច្ចចរចារបស់ Heder) ត្រង់ទំព័រ ៤១។

[22] *សូមមើល* ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៨៦៩-៧២ (ដែលលើកឡើងថា នួន ជា ជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៃគណៈមជ្ឈិម និងគណៈអចិន្ត្រៃយ៍)។ កថាខណ្ឌលេខ ១០០១-០៤ (ដែលលើកឡើងថា អៀង សារី ជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៃគណៈមជ្ឈិម និងគណៈអចិន្ត្រៃយ៍)។ កថាខណ្ឌលេខ ១១៣១-៣៣ (ដែលលើកឡើងថា ខៀវ សំផន ជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៃគណៈមជ្ឈិម និងជាសមាជិកសក្តានុពលនៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍)។ កថាខណ្ឌលេខ ១២១៣-១៤ (ដែលលើកឡើងថា អៀង ធីរិទ្ធ ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសង្គមកិច្ចក្រោមរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ)។ *សូមមើលផងដែរ* ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៣២៧ (ដែលបានសន្និដ្ឋានថាកិច្ចស៊ើបសួរបង្ហាញថាជនត្រូវចោទទាំងបួនរូប គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដោយសារអំណាចឋានានុក្រម *ស្របច្បាប់* និង *ជាក់ស្តែង*របស់ពួកគាត់)។

[23] ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៤។

មជ្ឈិម ឬ គណៈអចិន្ត្រៃយ៍នោះទេ ហើយអ្នកស្រីក៏គ្មានឋានៈជារដ្ឋមន្ត្រីដែរ។ អ្នកស្រី គឺជាកម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបក្នុងឋានានុក្រមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ពោលគឺ ស្ថិតនៅក្រោមមជ្ឈិមបក្សចំនួនបីថ្នាក់ ហេតុដូច្នេះ អ្នកស្រីពុំស្ថិតក្នុងប្រភេទ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឡើយ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនឹងមិនបានអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានសមហេតុសមផលឡើយ ប្រសិនបើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេតដោយផ្អែកលើមូលហេតុដែលថាអ្នកស្រីជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់មួយរូបនោះ។

ខ. អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"

ខ.១. និយមន័យនៃពាក្យ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"

១៥. កិច្ចព្រមព្រៀងពុំបានពង្រីកការបរិយាយអំពីនិយមន័យនៃពាក្យ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នោះទេ ដោយបន្សល់ទុកន័យដ៏សាមញ្ញនៃពាក្យនេះ សម្រាប់បង្ហាញពីអំពីឆន្ទានុសិទ្ធិនៃកិច្ចស៊ើបសួរ។ ស្របតាមគោលការណ៍នៃការបកស្រាយដូចបានពិភាក្សានៅក្នុងកថាខណ្ឌ១២ខាងលើ ប្រវត្តិចរចានៃកិច្ចព្រមព្រៀងគួរតែអាចអាស្រ័យលើបាន ដើម្បីបង្ហាញថា តើភាគីនានាចង់មានន័យដូចម្តេចចំពោះពាក្យនេះ។

១៦. ដំបូងឡើយ ភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀង បានរំពឹងថា មានតែមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមួយក្តាប់តូចប៉ុណ្ណោះនឹងត្រូវយកមកជំនុំជម្រះ[24]។ បន្ទាប់មក គោលបំណងនៃអំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រូវបានពង្រីកតាមរយៈការបូកបញ្ចូល ឧុច ជាគោលដៅនៃការចោទប្រកាន់។ ក្រុមអ្នកជំនាញមួយក្រុមត្រូវបានតែងតាំងដើម្បីវាយតម្លៃលើភស្តុតាងដែលមានស្រាប់ ក្នុងករណីរំលោភសិទ្ធិមនុស្សនាសម័យខ្មែរក្រហម[25]។ ក្រុមនេះបានផ្តល់អនុសាសន៍ថា ការផ្តោតទៅលើការចោទប្រកាន់ គួរធ្វើ

---

[24] *សូមមើល* ការពិនិត្យអំពីប្រវត្តិនៃការចរចាដោយ Heder ត្រង់ទំព័រ ៤១។

[25] "សេចក្តីសម្រេចអនុម័តដោយអង្គមហាសន្និបាតស្តីពីស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា" ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ("អ.ស.ប") លេខ A/RES/52/135 ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩៧ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦។

ហួសពីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងអាចរាប់បញ្ចូល "មេដឹកនាំមួយចំនួនពីថ្នាក់ភូមិភាគ ព្រមទាំងមន្ត្រីមួយចំនួននៃមន្ទីរសន្តិសុខ ដែលមានមុខងារជាអ្នកសួរចម្លើយ និងធ្វើទារុណកម្ម ដូចជានៅទួលស្លែង"[26] ដែលជាការសំដៅជាក់លាក់ទៅ ឌុច ។ ឌុច បានក្លាយជា "មុខសញ្ញាយោង"[27] ដើម្បីកំណត់គោលដៅនៃការចោទប្រកាន់ក្រោមប្រភេទ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"។ ថ្វីបើ ឌុច គ្មានឋានៈជាថ្នាក់ដឹកនាំជួរមុខក្នុងបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏គាត់ត្រូវបានចាត់ទុកជា "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ចំពោះការសម្លាប់រង្គាលជាទ្រង់ទ្រាយធំ" ហើយបើសិនជាគាត់មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ទេនោះ នឹងមាន "សំណួរចោទឡើង" មិនខានឡើយ[28]។ ត្រង់ប្រការនេះ អ្នកតាក់តែងកិច្ចព្រមព្រៀងមានបំណងកំណត់អាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក ត្រឹម "បុគ្គល ទាំងឡាយណាដូចជា ឌុច ដែលអាចមិនមែនជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏ឃោរឃៅជាទ្រង់ទ្រាយធំ"[29]។ អ្នកតាក់តែងកិច្ចព្រមព្រៀងប្រាកដជាចាប់អារម្មណ៍តែទៅលើ "មន្ត្រីថ្នាក់កំពូលដូចជា ឌុច ជាបុគ្គលម្នាក់ដែលមានមុខងារយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងសកម្មភាពឃោរឃៅមួយចំនួន"[30]។

១៧. ដើម្បីសម្រួចអាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក បន្ថែមទៀតឲ្យស្របជាមួយគោលបំណងជាសារវ័ន្ត ក្រុមអ្នកជំនាញបានបង្រួមវិសាលភាពនៃបទឧក្រិដ្ឋកម្ម និងបានផ្តល់អនុសាសន៍ថា អ.វ.ត.ក គួរផ្តោតទៅ

---

[26] "របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញសម្រាប់កម្ពុជាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គមហាសន្និបាត 52/135" ឯកសាររបស់ អ.ស.ប លេខ A/53/850-S/1999/231 ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៩ ("របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ") ត្រង់កថាខណ្ឌ ១០៩។

[27] អត្ថបទរបស់ D. Scheffer ស្តីពី "ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក" ចុះផ្សាយក្នុងគេហទំព័ររបស់ Cambodia Tribunal Monitor នៅថ្ងៃទី ២២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១១ ដែលរកមើលបាន: http:www.cambodiatribunal.org/sites/default/files/ctm_blog 5-22-2011.pdf បានចូលពិនិត្យជាលើកចុងក្រោយនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៥ ("ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដោយ Scheffer") ត្រង់ទំព័រ ៤។

[28] ការពិនិត្យអំពីប្រវត្តិនៃការចរចាដោយ Heder ត្រង់ទំព័រ ២៧។

[29] ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដោយ Scheffer ត្រង់ទំព័រ៤។

[30] ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដោយ Scheffer ត្រង់ទំព័រ៥។

លើ "បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"[31]។ ត្រង់នេះ អ្នកជំនាញចង់សំដៅដល់ការរាប់បញ្ចូល "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" និង "បុគ្គលថ្នាក់ក្រោមទាំងឡាយ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់នៅក្នុងអំពើឃោរឃៅធ្ងន់ធ្ងរបំផុត"[32]។ ជាថ្មីម្តងទៀត ឌុច ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាមុខសញ្ញាយោងដើម្បីបង្ហាញថា តើមានអតីតខ្មែរក្រហមណាខ្លះស្ថិតក្នុងប្រភេទចុងក្រោយនេះ[33]។

១៨. ជារួម ទោះបីជាពាក្យ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" គ្មាននិយមន័យច្បាស់លាស់ក៏ដោយ ក៏ពាក្យនេះមានចេតនាសំដៅរាប់បញ្ចូលតែទៅលើអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត នូវអំពើឃោរឃៅបំផុតប្រព្រឹត្តដោយខ្មែរក្រហមតែប៉ុណ្ណោះ។ និយមន័យនេះ រួមបញ្ចូលនូវលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យត្រួតចំនួន២ *នោះគឺ* ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ចារីទាក់ទងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ[34]។ ដោយយោងលើការលើកឡើងខាងលើ ពាក្យនេះមានន័យថា៖

- ជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវលើ *ការប្រព្រឹត្តជាទ្រង់ទ្រាយធំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏ឃោរឃៅ*[35]
- *មន្ត្រីថ្នាក់កំពូល* ដូចជា ឌុច ដែលជាបុគ្គលមាន*តួនាទីសំខាន់ក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅ*[36]

---

[31] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១០ និង ១៥៤។

[32] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១០ (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[33] ការពិនិត្យអំពីប្រវត្តិនៃការចរចាដោយ Heder ត្រង់ទំព័រ ២៧។

[34] *សូមមើល សំណុំរឿង កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច,* សំណុំរឿង ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ, សាលក្រម, ថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារ E188 ("សាលក្រម*ឌុច*") ត្រង់កថាខណ្ឌ ២២។ *សំណុំរឿងរបស់លោក មាស មុត,* ០០៣/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបសួរទាក់ទងជនសង្ស័យ [កោសលប់] ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D49 ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥។

[35] ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដោយ Scheffer ត្រង់ទំព័រ ៤។

[36] ប្រវត្តិនៃការចរចាអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដោយ Scheffer ត្រង់ទំព័រ ៥។

- បុគ្គល*ថ្នាក់ក្រោម*ទាំងឡាយ នៅពេលណាដែលបុគ្គលទាំងនោះ*ជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ*[37]

១៩. ដូចដែលយើងនឹងបង្ហាញខាងក្រោម អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលណាមួយដូចដែលបានរៀបរាប់នេះឡើយ។ អ្នកស្រីគឺជាលេខាស្រុកថ្នាក់ក្រោម ជាលេខាស្រុកមួយរូបក្នុងចំណោមលេខាស្រុកចំនួនជាងមួយរយរូបនៅទូទាំងប្រទេសក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម[38]។ មានតែភស្តុតាងតិចតួច ឬ គ្មានសោះចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានចោទប្រកាន់ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការដ្ឋានស្ពានស្រែង និងមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង ហើយក៏ស្ទើរតែគ្មានសោះនូវភស្តុតាងស្តីពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់អ្នកស្រីចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ។ នៅពេលដែលភស្តុតាងស្តីអំពីស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ដែលរងការចោទប្រកាន់ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានវាយតម្លៃ និងបានប្រៀបធៀបជាមួយ ឌុច ជាបុគ្គលម្នាក់ដែលត្រូវបានចាត់ទុកជា "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នោះ វាកាន់តែមានភាពច្បាស់លាស់ថែមទៀត ដែលថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមវិសាលភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។

ខ.២. ការដ្ឋានស្ពានស្រែង

២០. នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានចោទប្រកាន់ដូច្នេះថា៖

> នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ មនុស្សចំនួន ១.៣០០ នាក់ ត្រូវបានដាក់ពង្រាយនៅតាមការដ្ឋានធ្វើការ[ដោយ]បង្ខំនៅស្ពានស្រែង និង[នៅ]ការដ្ឋានសាងសង់ទំនប់ព្រៃរនាមនៅក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ (តំបន់៥របស់ភូមិភាគពាយ័ព្យ)។ ការកសាងទំនប់ស្ពានស្រែងប្រវែង៨គីឡូម៉ែត្រត្រូវបានធ្វើឡើងដោយដៃសុទ្ធសាធ និងបានបញ្ចប់ក្នុងរយៈពេល

---

[37] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១០។

[38] *សូមមើល* ការបរិយាយពី "ខេត្ត ភូមិភាគ តំបន់ និងស្រុកនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" នៅក្នុងទស្សនាវដ្តី*ស្វែងរកការពិត* របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា (លេខ១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០) ត្រង់ទំព័រ ១៣ ("កម្ពុជាមាន...១១២ ស្រុក")។

បីខែ។ ពលករដោយបង្ខំទាំងអស់ដែលធ្វើការនៅការដ្ឋានសាងសង់ ត្រូវធ្លាក់ខ្លួនឈឺ កង្វះអាហារ និងគ្មានសម្លៀកបំពាក់ត្រឹមត្រូវ។ ការគំរាមសម្លាប់ត្រូវបានធ្វើឡើង តាមទម្លាប់ចំពោះកំហុសតូចតាច ហើយកម្មករទាំងអស់នោះ ត្រូវទទួលរងការចាប់ខ្លួន និងការសម្លាប់[39]។

២១. នៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥ ចៅក្រម Mark B. HARMON ដែលកាលណោះជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានធ្វើការចោទប្រកាន់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងឋានៈរបស់អ្នកស្រីជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និង ការរំលោភបំពានលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែងចាប់ពីចន្លោះខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៧ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះតាមរយៈការប្រព្រឹត្ត (បទល្មើសសហចារី) ការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា និងការជួយ និងការជំរុញ និងតាមរយៈការទទួលខុសត្រូវកម្រិតខ្ពស់[40]។

២២. ក្រុមការពារក្តីកត់សម្គាល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិមិនបានផ្តល់ការបញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីវិសាលភាពអ្វីនៅ "ការដ្ឋានស្ពានស្រែង" ឡើយ។ "ទំនប់ស្ពានស្រែង និងទំនប់ព្រៃរនាម" ដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានពិពណ៌នា[41] ស្របគ្នាទៅនឹងអ្វីដែលអ្នកស៊ើបអង្កេតបានហៅថា "ប្រឡាយស្ពានស្រែង" និង "អាងស្តុកទឹកព្រៃរនាម" នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួររបស់ពួកគាត់។ កាលពីដំបូង អ្នកស៊ើបអង្កេតនៃ ក.ស.ច.ស បានកំណត់ថា ប្រឡាយស្ពានស្រែងគិតចាប់ពីស្ទឹងស្ពានស្រែងនៅក្នុងស្រុកភ្នំស្រុក ទៅដល់អាងស្តុកទឹកព្រៃរនាមស្ថិតតាមបណ្តោយផ្លូវ

[39] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩ (ឯកសារយោងត្រូវបានលុបចោល)។

[40] *សូមមើល* ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង [អ្នកស្រី] អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥, ឯកសារ D239.1។

[41] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩។

ជាតិលេខ៦ នៃស្រុកព្រះនេត្រព្រះ[42]។ ពួកគាត់បានវាយតម្លៃប្រឡាយនេះថាមានបណ្ដោយប្រវែងប្រមាណ ៨ ទៅ ១០ គីឡូម៉ែត្រ និងមានទទឹង១៥ម៉ែត្រ[43]។ សាក្សីមួយចំនួនក៏បានពិពណ៌នាអំពីប្រឡាយស្ពានស្រែងដូច្នេះដែរ[44]។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក៏បានពិណ៌នាដូចគ្នានេះដែរ[45]។ យោងតាមសាក្សី កោ ឡិន នៅប៉ែកខាងត្បូងនៃប្រឡាយស្ពានស្រែងដែលគិតចាប់ពីផ្លូវជាតិលេខ៦ និងភ្ជាប់ទៅអាងស្តុកទឹកព្រៃរនាមត្រូវបានគេហៅថា "ប្រឡាយអូរលៀប"[46]។

២៣. វាជាការសមហេតុផលក្នុងការពិចារណាថាសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ បានស្នើឲ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស៊ើបទៅលើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ក្រោមការចង្អុលបង្ហាញថា ជា "ទំនប់ស្ពានស្រែង និង ទំនប់ព្រៃរនាម" ឬ "ប្រឡាយស្ពានស្រែង" ឬ "ប្រឡាយអូរលៀប" ។ ធ្វើដូចនេះ គឺបង្កើតឲ្យមានភាពសមទំនងដើម្បីធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ការលើកឡើងអំពី "ការដ្ឋានស្ពានស្រែង" នៅក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់លើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម[47] មានការទាក់ទងគ្នាទៅនឹងព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលបានកើតឡើងនៅ "ទំនប់ស្ពានស្រែង និងទំនប់ព្រៃរនាម" ដែលភ្ជាប់

[42] របាយការណ៍ស្ដីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19 ត្រង់ទំព័រ ២។ *សូមមើលផងដែរ* ផែនទីនៃទីតាំងស្ពានស្រែង និងទំនប់ស្តុកទឹកព្រៃរនាម ក្នុងតំបន់ ៥ នៃភូមិភាគពាយ័ព្យ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19.4។

[43] របាយការណ៍ស្ដីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19 ត្រង់ទំព័រ ២។

[44] *សូមមើលឧទាហរណ៍* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី គក់ ប៊ុយ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/9 ត្រង់ទំព័រ ៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី កោ ឡិន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/98 ត្រង់ទំព័រ ៩។

[45] *សូមមើល* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍របស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៥-៦ (ដែលពិពណ៌នាអំពីស្ពានស្រែង និងទំនប់ស្តុកទឹកព្រៃរនាម ថាភ្ជាប់ដោយប្រឡាយបណ្ដោយដប់គីឡូម៉ែត្រ និងទទឹងសាមសិបម៉ែត្រ)។ កិច្ចសម្ភាសន៍របស់ផលិតកម្ម Smiling Toad ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1 ត្រង់ទំព័រ ១៧ និង ២០ (ដែលពិពណ៌នា "ទំនប់*យាយ*ចែម" ឬ "ប្រឡាយ*យាយ*ចែម" ថាជាប្រឡាយបណ្ដោយប្រាំបីគីឡូម៉ែត្រ និងទទឹងសាមសិបម៉ែត្រ ដោយភ្ជាប់ស្ពានស្រែងទៅនឹងរនាម)។

[46] កំណត់ហេតុនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤ ឯកសារ D119/129 ត្រង់ទំព័រ ២។

[47] *សូមមើល* ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D239.1។

ដោយ "ប្រឡាយស្ពានស្រែង" និង "ប្រឡាយអូរលៀប"។

ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ

២៤. ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅការដ្ឋានស្ពានស្រែងអាចត្រូវបានកំណត់ដោយផ្អែកលើកត្តាមួយចំនួន ដូចជា ចំនួនជនរងគ្រោះ វិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងវិសាលភាពពេលវេលាដែលបទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួនត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្ត ព្រមទាំងចំនួនព្រឹត្តិការណ៍ឧប្បត្តិហេតុដាច់ដោយឡែកផ្សេងៗទៀត[48]។ មានការវិភាគមួយលើភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងការដ្ឋានស្ពានស្រែងបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ មិនអាចបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃស្ថានទម្ងន់ដែលតម្រូវដោយប្រភេទនៃ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ទេ។

២៥. សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានអះអាងថា កម្មករនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង "ធ្លាក់ខ្លួនឈឺ កង្វះខាតអាហារ គ្មានសម្លៀកបំពាក់ត្រឹមត្រូវ"[49] និងបានទទួលរងនូវការ "គំរាមសម្លាប់...ចំពោះកំហុសតូចតាច"[50] ព្រមទាំង "ទទួលរងការចាប់ខ្លួន និងការយកទៅសម្លាប់"[51]។ ការចោទប្រកាន់ទាំងនេះគឺផ្អែកតែទៅលើកិច្ចសម្ភាសន៍ចំនួនពីររបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ដែលបានផ្តល់ឲ្យមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ("DC-Cam") និង ផលិតកម្ម Smiling Toad ព្រមទាំងកិច្ចសម្ភាសន៍របស់សាក្សី តក់ ប៉ុយ ជាមួយ DC-Cam ដែលកិច្ចសម្ភាសន៍ទាំងនេះ គ្មានមួយណាត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានការធ្វើសច្ចាប្រណិធានឡើយ។

---

[48] កថាខណ្ឌ ២២ នៃសាលក្រម *ឌុច*។

[49] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩ *យោង* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម កាលពីថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៦ និង ៩។

[50] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩ *យោងពី* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ តក់ ប៉ុយ នៅថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.11.52 ត្រង់ទំព័រ ១៦។

[51] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩ *យោង* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម កាលពីថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៧។

២៦. កិច្ចសម្ភាសន៍ទាំងនេះដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិលើកយកមកធ្វើជាសំអាង គឺមិនពាក់ព័ន្ធទាល់តែសោះនឹងការដ្ឋានស្ពានស្រែង។ ចម្លើយរបស់សាក្សី តក់ ប៊ុយ ដែលថាកម្មករទទួលរងការគំរាមសម្លាប់តាមទម្លាប់ចំពោះកំហុសតូចតាច គឺទាក់ទងព្រឹត្តិការណ៍នានានៅទំនប់ត្រពាំងថ្ម[52]។ ចម្លើយរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅក្នុងបទសម្ភាសន៍ជាមួយ DC-Cam ពាក់ព័ន្ធនឹងត្រង់ចំណុចដែលអ្នកស្រីថ្លែងថា មានប្រជាជនខ្លះត្រូវបានរងការចាប់ខ្លួន និង យកទៅសម្លាប់ ព្រមទាំងធ្លាក់ខ្លួនឈឺ កង្វះខាតអាហារ និងគ្មានសម្លៀកបំពាក់ត្រឹមត្រូវ គឺជាការបរិយាយពីទិដ្ឋភាពនៃស្រុកព្រះនេត្រព្រះនៅពេលអ្នកស្រីទៅដល់[53]។ មិនមានប្រភពសំអាងជាមូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ណាមួយដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានលើកឡើងទាក់ទងនឹងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែងនៅពេល ឬ ក្រោយពេលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានក្លាយជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះឡើយ។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គ្រាន់តែបានលើកឡើងពីបញ្ហារបស់ប្រជាជនដែលបាន និងកំពុងជួបប្រទះក្នុងស្រុកនេះទាំងមូល[54] នៅពេលអ្នកស្រីបានទៅដល់ និងបានដាក់ផែនការ

---

[52] កិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ តក់ ប៊ុយ នៅថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.11.52 ត្រង់ទំព័រ ៥-៧ និងទំព័រ ១៥-១៦។

[53] *សូមមើលឧទាហរណ៍* ប្រតិចារឹកកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៩ ("ហើយខ្ញុំទៅដល់កន្លែងនោះ មើលទៅវាវេទនាហ្មង វេទនាត្រង់ថា យុវជនយុវនារីតាមការដ្ឋាន ...ដែលឈឺហ្នឹង ស្គមស្គាំង...ឈឺដេកនៅលើផ្ទះហ្នឹង មើលទៅអត់មានស្អីទេ...មានដល់ពុលស្លឹកឈើដែលយកទៅស្ល ហូប ។ ហ្នឹងការលំបាករបស់ប្រជាជននៅស្រុកព្រះនេត្រព្រះមុនពេលដែលខ្ញុំទៅ") ត្រង់ទំព័រ ២១ (មុនពេលទៅដល់ព្រះនេត្រព្រះមានការចាប់ប្រជាជន)។ *សូមមើលផងដែរ* កិច្ចសម្ភាសន៍ធ្វើឡើយដោយផលិតកម្ម Smiling Toad ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1 ត្រង់ទំព័រ ១១ ("ខ្ញុំទៅដល់ស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ចំពេលពិបាកស្រុកមហាលំបាកវេទនា ហើយក្រដាងគេបង្អស់...ឃើញថាប្រជាជនអត់ ក្រគ្មានអីស៊ីមានតែបាតដៃទទេ...ខ្ញុំដើរមើលគ្រប់ភូមភូមិឃុំទាំងអស់ មានប្រាំមួយក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ឃើញគ្មានស្អីទាំងអស់ សំពត់ អាវក៏គ្មាន") ត្រង់ទំព័រ ១២ ("ដល់អញ្ចឹងមនុស្សឈឺច្រើន ឈឺអស់មួយម៉ឺនហ្នឹង គឺស្លាប់ និងឈឺដាច់ពោះតែម្តង") ត្រង់ទំព័រ ១៥ ("ពេលដែលខ្ញុំទៅដល់ [គេ] ចាប់អ្នកមុនៗហ្នឹងអស់ហើយ មិនដឹងយកទៅណាទេ")។

[54] *សូមមើលឧទាហរណ៍* សេចក្តីរាយការណ៍របស់គណៈតំបន់៥ប្រចាំសប្តាហ៍ ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៧៧, ឯកសារ D1.3.10.1 ត្រង់ទំព័រ ១០-១១ (ដែលបញ្ជាក់ការពិតដល់ការពិតណ៍នារបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម អំពីស្រុកព្រះនេត្រព្រះទាក់ទងការខ្វះស្បៀងនៅពេលអ្នកស្រីទើបទៅដល់)។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះតែប៉ុណ្ណោះ[55]។ ហេតុដូចនេះ គ្មានអ្វីគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលឡើយ ចំពោះការចោទប្រកាន់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិទាក់ទងនឹងការដ្ឋានស្ពានស្រែង ដែលមិនត្រូវបានគាំទ្រដោយភស្តុតាងទាំងឡាយ ដែលប្រមូលបានទាំងអម្បាលម៉ានក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរជាងប្រាំមួយឆ្នាំនេះ ។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលទៅវិញនោះគឺថា សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិមិនបោះបង់ចោលនូវការចោទប្រកាន់ បើទោះបីជាគ្មានភស្តុតាងគាំទ្រនូវការចោទទាំងនេះក៏ដោយ។

២៧. នៅក្នុងសំណុំរឿងវិញទៀតសោត គឺគ្មានអ្វីមានតម្លៃជាភស្តុតាងឡើយដែលបង្ហាញថា មានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋអ្វីនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែងឡើយ បន្ទាប់ពីអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានទៅដល់ស្រុកព្រះនេត្រព្រះ។ ផ្ទុយទៅវិញ មានភស្តុតាងស៊ីសង្វាក់បង្ហាញថាប្រឡាយស្ពានស្រែងដែលមានបណ្តោយចំនួនប្រាំបីទៅដប់គីឡូម៉ែត្រ ត្រូវបានសង់រួចមុនពេលកម្មាភិបាលភូមិភាគនិរតី និងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៅដល់ក្នុងភូមិភាគពាយ័ព្យ[56]។ ចំណុចនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់អះអាងដោយចំនួនភាគច្រើននៃចម្លើយរបស់សាក្សី ដែលពួកគាត់បានពិពណ៌នាអំពីព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗនៅ

---

[55] *សូមមើលឧទាហរណ៍* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៦ ("ខ្ញុំដើរមើលសព្វហើយ ខ្ញុំចែកកម្លាំងជាពីរ [ផ្នែក] ខ្ញុំលើកផែនការមួយ") ត្រង់ទំព័រ ៩ (ខ្ញុំបានស្នើទៅភ្នំពេញថាប្រជាជនខ្ញុំខ្វះសម្លៀកបំពាក់...ខ្ញុំបានបង្កើតកន្លែងកាត់ដេរដើម្បីដេរខោអាវឱ្យប្រជាជន) ត្រង់ទំព័រ ១០ ("ប្រជាជនស្លាប់ អត់ពេកទៅ សូម្បីតែជន្លេននោះក៏មិនមានផង...ខ្ញុំទៅដល់ឃើញទិដ្ឋភាពហ្នឹង ខ្ញុំដែលធ្លាប់លំបាកខ្លួនខ្ញុំប្រវត្តិមួយដែលខ្ញុំគ្មានម៉ែ ចឹងខ្ញុំមានការអាណិតអាសូរណាស់ [ទើប] ខ្ញុំដាក់ផែនការភ្លាម") ត្រង់ទំព័រ ១២ ("ហើយខ្ញុំមើលទៅដូចវាលំបាកពេក [ចេះតែមានការចាប់ខ្លួន] ខ្ញុំសុំឱ្យគេដកអាវុធទុក")។ កិច្ចសម្ភាសន៍របស់ផលិតកម្ម Smiling Toad នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1 ត្រង់ទំព័រ ១៤ ("អាវរបស់ [គ្រឿងបរិភោគ] នៅក្នុងឃ្លាំងទាំងប៉ុន្មាន [ខ្ញុំ] ឱ្យបើកទ្វារទាំងអស់")។

[56] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី តក់ ប៊ុយ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/9 ត្រង់ទំព័រ ៥។ ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សី តក់ ប៊ុយ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D219/422.8 ត្រង់ទំព័រ១៩។ របាយការណ៍កំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19 ត្រង់ទំព័រ ២។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឆាយ ផាន នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/40 ត្រង់ទំព័រ៥។ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះនៅថ្ងៃទី ៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/129 ត្រង់ទំព័រ ២។

ប្រឡាយស្ពានស្រែង មុនពេលកម្មាភិបាលភូមិភាគនិរតីបានមកដល់[57] ពោលគឺថា ព្រឹត្តិការណ៍នា *ពេលនោះគឺ* មិនស្ថិតក្រោមវិសាលភាពពេលវេលាដែលត្រូវយកមកធ្វើការចោទប្រកាន់មកលើ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ឡើយ។ មានការបញ្ជាក់អះអាងបន្ថែមទៀតពីកម្មករនៅស្ពានស្រែង ដោយបាន ថ្លែងឲ្យដឹងថា ពួកគាត់មិនដែលបានឃើញអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ចុះមកពិនិត្យការងារនៅប្រឡាយ នេះទេ[58] ហើយក៏មិនដែលបានដឹងឮអ្វីអំពីអ្នកស្រីដែរ[59]។

២៨. ទាក់ទងនឹងប៉ែកខាងត្បូងនៃប្រឡាយស្ពានស្រែងគិតចាប់ពីផ្លូវជាតិលេខ៦ សាក្សីខ្លះបាននិយាយថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជាអ្នកពិនិត្យមើលការងារនៅប្រឡាយអូរលៀប។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ពួកគាត់ បានឯកភាពជាមួយចម្លើយរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រង់ចំណុចដែលថាអ្នកស្រីបានជួយរែកដី កម្មករ[60] ឬ ប្រាប់ពួកគាត់ឲ្យទៅរកម្ហូបអាហារទទួលទាន[61]។ លើសពីនេះ មិនមានភស្តុតាងគួរ

---

[57] *សូមមើលឧទាហរណ៍*កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី នៅ ចាត់ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/130 ត្រង់ទំព័រ ៣០-៣១ (ដែលនិយាយថាគាត់ធ្វើការងារនៅស្ពានស្រែង មុនពេលពួកនិរតីមកដល់)។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី រឹម សឹត នៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/10 ត្រង់ទំព័រ៣-៤ (ដែលនិយាយថាគាត់ធ្វើការនៅព្រៃរនាមមុនចូលឆ្នាំខ្មែរឆ្នាំ១៩៧៧)។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឆាយ ផាន នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/40 ត្រង់ទំព័រ៣ (ដែលនិយាយថា គាត់ធ្វើការនៅស្ពានស្រែង ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥)។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ សាក្សី ក្រូច ទឹម នៅថ្ងៃទី ៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/69 ត្រង់ទំព័រ១២ (ដែលនិយាយថា គាត់ធ្វើការនៅការដ្ឋានស្ពាន ស្រែងអំឡុងរដូវប្រាំងដើមឆ្នាំ១៩៧៧)។

[58] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី តក់ ប៉ុយ នៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/9 ត្រង់ទំព័រ ៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី នៅ ចាត់ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/130 ត្រង់ទំព័រ ៣៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ យ ម៉ុត នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ D53 ត្រង់ទំព័រ ៥។

[59] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ យូ មុត នៅថ្ងៃទី ៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/1 ត្រង់ទំព័រ ១៦។

[60] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី កោ ឡិន នៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/98 ត្រង់ទំព័រ ១០។

[61] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ក្រិត វិត នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/42 ត្រង់ទំព័រ ៥។

ជឿជាក់ណាមួយដែលថា មានការចាប់ខ្លួន និង សម្លាប់នៅប្រឡាយអូរលៀបឡើយ បន្ទាប់ពីអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានទៅដល់ក្នុងភូមិភាគពាយ័ព្យ ។

២៩. ពាក់ព័ន្ធនឹងវិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលានៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើអ្នកស្រីវិញ សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានអះអាងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះបានកើតឡើងរយៈពេលចំនួន៣ខែ នៅប្រឡាយដែលមានបណ្តោយប្រវែង១០គីឡូម៉ែត្រ និងទទឹងមានប្រវែង១៥ម៉ែត្រ។ ក្នុងករណីនេះ ដោយពិចារណាទៅលើប្រឡាយស្ពានស្រែងដែលមានបណ្តោយប្រមាណពី ៨ ទៅ ១០ គីឡូម៉ែត្រនោះត្រូវបានសាងសង់រួចតាំងពីមុនពេលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៅដល់ក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ដូចនេះ វិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលានៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅប្រឡាយអូរលៀប គឺមានចំនួនពីរគីឡូម៉ែត្រ និងមានរយៈពេលយ៉ាងច្រើនបំផុតចំនួន៣ខែ[62]។ វិសាលភាពនេះ ស្ថិតនៅសែនឆ្ងាយពីលក្ខខណ្ឌភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលាដែលបានកំណត់លើករណីរបស់ ឌុច ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មនៅទូទាំងប្រទេស និងបានកើតឡើងអស់រយៈពេលជាង៣ឆ្នាំ[63]។ ដូច្នេះ គេមិនអាចជជែកតតាំងពីវិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលានៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង ថាអាចបំពេញឲ្យលក្ខខណ្ឌនៃស្ពានទម្ងន់ដើម្បីកំណត់ថាជនណាម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោមជា "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដូចដែលអ្នកពង្រាងកិច្ចព្រមព្រៀងមានបំណងតាក់តែងឡើយ ។

---

[62] ការដ្ឋានស្ពានស្រែង បូករួមទាំងប្រឡាយស្ពានស្រែង ចាប់ពីស្ទឹងស្ពានស្រែងក្នុងស្រុកភ្នំស្រុក ប្រឡាយអូរលៀបចាប់ពីប៉ែកខាងត្បូងនៃផ្លូវជាតិលេខ៦ និងអាងស្តុកទឹកព្រៃរនាមក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ។ ដោយហេតុថាអ្នកស៊ើបអង្កេតនៃ ក.ស.ច.ស បានវាយតម្លៃការដ្ឋាន នេះថាមានប្រវែង១០គីឡូម៉ែត្រ ហើយថាប្រឡាយស្ពានស្រែងមានប្រវែងប្រមាណ៨ ទៅ១០ គីឡូម៉ែត្រ ប៉ែកខាងត្បូងប្រឡាយនេះ ដែលមានឈ្មោះថា "ប្រឡាយអូរលៀប" និងភ្ជាប់ទៅទំនប់ស្តុបទឹកព្រៃរនាម មានចម្ងាយប្រមាណ ២ គីឡូម៉ែត្រ។ *សូមមើល* របាយការណ៍កំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង នៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19។ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/129។

[63] សាលដីកា*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២-៣។

កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ

៣០. កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនត្រូវចោទត្រូវបានវាយតម្លៃដោយផ្អែកលើកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់គាត់ក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ឋានានុក្រម ឬ តួនាទី ព្រមទាំងភាពអចិន្ត្រៃយ៍នៃតួនាទីនោះ[64]។ ក្នុងការវាយតម្លៃអំពីកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលអាចត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែពិចារណាអំពីសិទ្ធិអំណាច*ជាក់ស្តែង* និង អំណាច*ផ្លូវច្បាប់*របស់អ្នកស្រី[65]។ ចំណុចនេះ ត្រូវបានពន្យល់ណែនាំនៅក្នុងសំណុំរឿង០០១។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា ឌុច "អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាចូលក្នុងប្រភេទនៃអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើបទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួន...ដោយផ្អែកលើអំណាចឋានានុក្រមជាផ្លូវការ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ក៏ដូចជាតាមរយៈការចូលរួមរបស់គាត់ដោយផ្ទាល់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកើតឡើងក្នុងនាមជាអនុលេខា បន្ទាប់មកជាលេខានៃមន្ទីរស២១ ដែលជាមន្ទីរសន្តិសុខស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់ពីគណៈមជ្ឈិមបក្សនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា"[66]។

៣១. សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ខកខានមិនបានយោងលើឯកសារដែលគួរអាចជឿជាក់បានណាមួយដើម្បីអាចបង្ហាញថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មានសិទ្ធិអំណាច*ជាក់ស្តែង* ឬ សិទ្ធិអំណាច*ផ្លូវច្បាប់*លើការដ្ឋានស្ពានស្រែងឡើយ ។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ដែលថាអ្នកស្រីមានគម្រោងសាងសង់ការដ្ឋានស្ពានស្រែង ហើយក្រោយមក អ្នកស្រីក៏បានហៅប្រជាជនឲ្យចូលរួម

---

[64] សាលក្រម *ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២២។

[65] *សូមមើល សំណុំរឿងរបស់លោក មាស មុត* សំណុំរឿងលេខ ០០៣/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបសួរទាក់ទងជនសង្ស័យ [កោសលប់] ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២ឯកសារ D49 ត្រង់កថាខណ្ឌ ២១។

[66] *សំណុំរឿងរបស់លោក កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច* សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ D99 ("ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០១") ត្រង់កថាខណ្ឌ ១២៩។

ប្រជុំដើម្បីសុំមតិយោបល់លើបញ្ហានេះ[67] គឺមិនត្រូវបានគាំទ្រដោយភស្តុតាងផ្សេងៗ ដែលប្រមូលបានក្នុងសំណុំរឿងនោះទេ។

៣២. អវត្តមាននៃភាពអាចជឿជាក់បានក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់អ្នកស្រីខ្លួនឯង គឺជារឿងគួរឲ្យកត់សម្គាល់ ដោយហេតុថា ទោះបីជាមានការរៀបរាប់យ៉ាងត្រឹមត្រូវអំពីការជីកប្រឡាយ ដូចដែលត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ និងអ្នកស៊ើបអង្កេតនៃ ក.ស.ច.ស ក៏ដោយ[68] ក៏អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គឺជាបុគ្គលតែម្នាក់គត់ដែលអះអាងថា ប្រឡាយនេះត្រូវបាន ដាក់ឈ្មោះតាមឈ្មោះរបស់អ្នកស្រី។ សាក្សី ទុំ សឿន និង ឆៅ ចាត់ ជាសាក្សីដែលត្រូវបានសួរនាំថាតើពិតឬទេដែលថាប្រឡាយនោះមាន "ឈ្មោះថា ប្រឡាយ*យាយ*ចែម[?]" សាក្សីទាំងពីរបានបដិសេធថាពួកគាត់មិនដែលធ្លាប់ឮគេហៅឈ្មោះប្រឡាយនេះដូច្នេះឡើយ[69]។ មានតែ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ខ្លួនឯងតែប៉ុណ្ណោះ ដែលបានអះអាងថា គាត់គឺជាអ្នករាយការណ៍ និងទទួលបញ្ជាពីថ្នាក់លើបំផុតនៃរបបនោះ រួមមានដូចជា ប៉ុល ពត[70] ឬ ពីគណៈភូមិភាគ[71]។ ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ "ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង កម្រិតនីមួយៗនៅក្នុងឋានានុក្រម [នៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា] បានធ្វើការទំនាក់ទំនងគ្នាភាគច្រើនត្រឹមតែ

---

[67]ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៥-៧។ កិច្ចសម្ភាសន៍របស់ផលិតកម្ម Smiling Toad ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1 ត្រង់ទំព័រ ១៧។

[68] *សូមមើល* ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៩។ របាយការណ៍កំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែងធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19 ត្រង់ទំព័រ ២។

[69] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ទុំ សឿន នៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/65 ចម្លើយលេខ១២៨ ត្រង់ទំព័រ ២៣។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយ ឆៅ ចាត់ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/130 ចម្លើយលេខ១៩៨ ត្រង់ទំព័រ ២១។

[70] កិច្ចសម្ភាសន៍របស់ផលិតកម្ម Smiling Toad ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1 ត្រង់ទំព័រ ១៧។

[71] ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៧។

ជាមួយថ្នាក់លើ និងថ្នាក់ក្រោមផ្ទាល់របស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ”[72]។ ជាពិសេស “ស្រុក និងឃុំ មិនមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមដោយផ្ទាល់ទេ”[73]។ ភស្តុតាងបន្ថែមលើភាពមិនអាចជឿជាក់បាននៃចម្លើយរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ដែលបានផ្តល់ឲ្យ DC-Cam និងក្នុងពេលផ្តល់សម្ភាសន៍ជាមួយផលិតកម្ម Smiling Toad គឺជាការបញ្ជាក់អះអាងថា អ្នកស្រីមិនដែលធ្លាប់បានបង្កើតការដ្ឋានថ្មីណាមួយឡើយ ប៉ុន្តែអ្នកស្រីបានធ្វើការងារលើការដ្ឋានចាស់ដែលមានស្រាប់បន្តពីអ្នកគ្រប់គ្រងមុនៗ[74]។ ហេតុដូច្នេះ គ្មានភស្តុតាងណាដែលបញ្ជាក់អំពីអំណាចរបស់ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម លើការដ្ឋានស្ពានស្រែង លើកលែងតែការបរិយាយអំពីហេតុការណ៍ដែលមិនអាចជឿជាក់បាន ដែលគ្រាន់តែជាចំណង់ ទោះជាចេតនា ឬ អចេតនាក្តី ក្នុងការពង្រីកឋានៈតាមរយៈការពន្លើសអំពីភាពសំខាន់របស់អ្នកស្រីនៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍នាពេលអតីតកាល។

៣៣. ខណៈដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានធ្វើការចោទប្រកាន់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង “ក្នុងឋានៈជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះ” នោះ មានភស្តុតាងបង្ហាញថា ការដ្ឋានស្ពានស្រែងការពិតស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យរបស់ថ្នាក់តំបន់។ ចំណុចនេះ គឺសមហេតុផលស្របតាមរចនាសម្ព័ន្ធរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានសណ្ឋានជាខ្សែបណ្តោយ (ខ្សែរឈរ)[75] និងដោយហេតុថា ការដ្ឋានស្ពានស្រែងឆ្លងកាត់ពីរស្រុក គឺ ភ្នំស្រុក

---

[72] *សំណុំរឿងរបស់លោក នួន ជា និងជនជាប់ចោទដទៃទៀត* សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩ កញ្ញា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ជ, សាលក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ E313 ត្រង់កថាខណ្ឌ ២៧០។

[73] *សំណុំរឿងរបស់លោក នួន ជា និងជនជាប់ចោទដទៃទៀត* សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩ កញ្ញា ២០០៧/អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ជ, សាលក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី ៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ E313 ត្រង់កថាខណ្ឌ ២៧០។

[74] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ២០។ កិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ ឈិត យឿក ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារ D67.9 ត្រង់ទំព័រ ៣៨។

[75] *សូមមើល* ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៤-៦៨។

និង ព្រះនេត្រព្រះ[76]។

៣៤. អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានតែងតាំងជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះចាប់ពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ១៩៧៧ និងបានរក្សាតួនាទីនេះ ពេញរយៈពេលដែលសេសសល់នៃរបបខ្មែរក្រហម។ ភស្តុតាងដែលត្រូវបានដាក់ក្នុងសំណុំរឿងបង្ហាញថា តួនាទីរបស់អ្នកស្រីជាលេខាស្រុក ត្រូវបានកំហិតត្រឹមការគ្រប់គ្រងតាមភូមិ និងឃុំនានាក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះតែប៉ុណ្ណោះ[77]។ ក្នុងតួនាទីនេះ អ្នកស្រីបានដឹកនាំអង្គប្រជុំមួយចំនួន ដោយលើកទឹកចិត្តឲ្យមានការបង្កបង្កើនផល ដើម្បីផលិតស្បៀងឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ប្រជាជន ព្រមទាំងការកសាងទំនប់ និងប្រឡាយនៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃស្រុកដែលអ្នកស្រីធ្វើជាប្រធាន[78]។ តាមរចនាសម្ព័ន្ធខ្សែបណ្តោយនៃរបបនេះ ឋានានុក្រមស្រុកព្រះនេត្រព្រះគឺស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់តំបន់៥[79] ហើយលេខាស្រុកទាំងឡាយគ្មានសិទ្ធិអំណាចគ្រប់គ្រងលើពហុស្រុក[80] ឬ មានអំណាចអ្វីនៅក្នុងថ្នាក់តំបន់ឡើយ។

---

[76] របាយការណ៍កំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19 ត្រង់ទំព័រ ២។ *សូមមើលផងដែរ* ផែនទីនៃទីតាំងស្ពានស្រែង និងទំនប់ស្តុកទឹកព្រៃរនាមក្នុងតំបន់៥ នៃភូមិភាគពាយ័ព្យ នៅថ្ងៃទី ២៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/19.4។

[77] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឈឹម ផន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/32 ចម្លើយលេខ ៣៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី យ៉េង ផាន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/132 ត្រង់ទំព័រ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ នៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ៦។

[78] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឈឹម ផន នៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/32 ត្រង់ទំព័រ ៧។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/65 ត្រង់ទំព័រ ១៤ និង ៣៨។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ម៉ន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/96 ត្រង់ទំព័រ ១៨។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី កោ ឡិន នៅថ្ងៃទី ១១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/98 ត្រង់ទំព័រ ១០។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ នៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ៦។

[79] *សូមមើល* ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៦៤ និង ៦៨។

[80] *សូមមើល* សាលក្រម*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ៩០។

៣៥. ចំណុចជាក់លាក់ទាក់ទងនឹងការដ្ឋានស្ពានស្រែង គឺមានភស្តុតាងបង្ហាញថា ការដ្ឋាននេះពិតជាស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ថ្នាក់តំបន់[81]។ កម្មករទាំងឡាយត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយប្រធានកងចល័តមកពីថ្នាក់តំបន់[82]។ នេះគឺជាការពិតមុនពេល[83] និងបន្ទាប់ពី[84] *តា ក៉ែវ* ជាប្រធានកងចល័តតំបន់៥ត្រូវបានចាប់ខ្លួននាពាក់កណ្តាលឆ្នាំ១៩៧៧[85]។ តួនាទីតែមួយគត់របស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងនាមជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការងារនៅការដ្ឋាន គឺការផ្តល់កម្លាំងតាមសំណើ

[81] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ កាន់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ត្រង់ទំព័រ ១៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ២០។

[82] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជាម គិន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/100 ត្រង់ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី កោ ឡិន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/98 ត្រង់ទំព័រ ១០។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ កាន់ នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ត្រង់ទំព័រ ១៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ នៅថ្ងៃទី ៦ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ២០។

[83] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ នៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ៧។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី មុត មុន នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/139 ត្រង់ទំព័រ ១៧។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី តក់ ប៊ុយ នៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/9 ត្រង់ទំព័រ ២។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឆាយ ផាន នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៣ ត្រង់ទំព័រ ៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជាម គិន នៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/100 ត្រង់ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ ជិម នៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/149 ត្រង់ទំព័រ ៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី សម ស័ក្ក នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/120 ត្រង់ទំព័រ ១២។

[84] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី នៅ ចាត់ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/130 ត្រង់ទំព័រ ៣១។

[85] *សូមមើល* បញ្ជីឈ្មោះអ្នកទោសដែលត្រូវសម្លាប់របស់មន្ទីរស២១, ការសម្លាប់អ្នកទោសចំនួន ៣៩ នាក់ដែលមិនបានចុះបញ្ជីចុះនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៧៨, ឯកសារ D6.1.1128, ភាសាអង់គ្លេស ERN 00193556។

របស់ថ្នាក់តំបន់[86]។ តួយ៉ាង សាក្សី ជុំ កាន់ ជាអតីតគណៈឃុំភ្នំលៀប បានរំលឹកអំពីការប្រជុំមួយប្រព្រឹត្តទៅនៅការិយាល័យស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ដែលក្នុងពេលនោះកម្មាភិបាលតំបន់៥បានស្នើសុំកម្លាំងប្រជាជនពីថ្នាក់មូលដ្ឋានដើម្បីដាក់តាមការដ្ឋានមួយចំនួន[87]។ បើទោះជាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មានវត្តមាននៅក្នុងអង្គប្រជុំនោះក៏ដោយ ក៏អ្នកស្រីមិនបាននិយាយអ្វីឡើយ[88]។ ចំណុចនេះមិនត្រឹមតែចង្អុលបង្ហាញថា ការដ្ឋានទាំងនោះស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ថ្នាក់តំបន់តែប៉ុណ្ណោះទេ គឺវាថែមទាំងចង់បង្ហាញថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនបានអនុវត្តតួនាទីអ្វីជាដុំកំភួនណាមួយទាក់ទងនឹងការដ្ឋានអស់នោះ មិនថា ជាអំណាច*ជាក់ស្តែង* ឬ ជាអំណាច*ផ្លូវច្បាប់*ឡើយ បើមិនដូច្នោះទេនោះម៉្លេះសមនឹងអ្នកស្រីចូលរួមពិភាក្សាអំពីបញ្ហានេះទៅកាន់អ្នកចូលរួមអង្គប្រជុំនោះមិនខានឡើយ។

ខ.៣. មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង

៣៦. នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានចោទប្រកាន់ដូច្នេះថា៖

> មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង និងការដ្ឋានវាយយកថ្មដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធមួយកន្លែង មានទីតាំងនៅក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ (ដែលជាផ្នែកមួយរបស់តំបន់៥នៃភូមិភាគពាយ័ព្យ)។ តាមការប៉ាន់ស្មាន មានប្រជាជនរហូតដល់ទៅ ៤០.០០០ នាក់ បានស្លាប់នៅក្នុងទីតាំងនេះចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៧ និងឆ្នាំ១៩៧៩។ មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង ជាគុកថ្នាក់តំបន់សម្រាប់តំបន់៥ និងជាមន្ទីរសន្តិសុខដ៏ធំជាងគេបំផុតនៅក្នុងតំបន់នេះ។ មនុស្សមកពីតំបន់៥ទាំងមូល និងសូម្បីតែអ្នកទោសមកពីតំបន់៣ ក៏ត្រូវបានឃុំខ្លួននៅទីនេះដែរ។

[86] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ កាន់ នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ត្រង់ទំព័រ ១៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ពុំ ខូ នៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ៧។

[87] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ កាន់ នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ត្រង់ទំព័រ ១៣-១៤។

[88] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ជុំ កាន់ នៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ត្រង់ទំព័រ ១៣-១៤។

មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង មានតួនាទីជាកន្លែងអប់រំលត់ដំដល់សមាសភាពក្បត់តាមការចោទប្រកាន់ ជាការដ្ឋានធ្វើការដោយបង្ខំ និងជាទីតាំងសម្លាប់មនុស្សដែលត្រូវបានយល់ថា ជាខ្មាំងរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ អ្នកជាប់ឃុំឃាំងទាំងនេះដែលត្រូវចាត់ថ្នាក់ថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ត្រូវបង្ខំឱ្យធ្វើការនៅក្នុងការដ្ឋានបំបែកថ្ម និងត្រូវផ្តល់របបអាហារតែបបរមួយវែកប៉ុណ្ណោះក្នុងមួយពេល។ អ្នកដែលមិនធ្វើការឱ្យបានស្វាហាប់នោះទេ ត្រូវសម្លាប់ចោលហើយអ្នកខ្លះបានស្លាប់ដោយសារការអត់ឃ្លាន ឬធ្វើការហួសកម្លាំង។ ឈ្លបឃុំ និងកម្មាភិបាលភូមិភាគនិរតីនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ [អ្នកស្រី] អ៊ឹម ចែម [ជាអ្នក] ទទួលខុសត្រូវចំពោះការចាប់ខ្លួនប្រជាជន និងនាំប្រជាជនទៅសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង។ ការសម្លាប់ដែលមានច្រើនរហូតដល់ទៅ ១៥នាក់ក្នុងមួយយប់ៗ ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅផ្នែកខាងជើងភ្នំទ្រយោង[89]។

៣៧. នៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥ ចៅក្រម HARMON បានធ្វើការចោទប្រកាន់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងមុខតំណែងជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះ លើបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ នៅមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោងពីចន្លោះខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៧ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យពីបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ តាមរយៈការប្រព្រឹត្ត ការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា និងការជួយ និងជំរុញ និងតាមរយៈការទទួលខុសត្រូវថ្នាក់លើ[90]។

ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ

៣៨. ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ ដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានទទួលរងការចោទប្រកាន់នៅឯភ្នំទ្រយោង អាចនឹងត្រូវបានកំណត់ដោយផ្អែកលើកត្តាមួយចំនួន រួមមានដូចជា ចំនួនជនរងគ្រោះ វិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលា និងលក្ខណៈនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ព្រម

---

[89] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៤-៧៥ (ឯកសារយោងត្រូវបានលុប)។

[90] *សូមមើល* ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D239.1។

ទាំងព្រឹត្តិការណ៍ដាច់ដោយឡែកមួយចំនួនទៀត[91]។ ការវិភាគភស្តុតាងទាក់ទងនឹងភ្នំទ្រយោង បង្ហាញឲ្យឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ទាំងអម្បាលម៉ានមិនបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌ ស្ថានទម្ងន់ដែលតម្រូវដោយប្រភេទ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ឡើយ។

៣៩. សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានអះអាងថា "មានប្រជាជនរហូតដល់ទៅ ៤០.០០០ នាក់បានស្លាប់ នៅ [ភ្នំទ្រយោង] ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៧ និងឆ្នាំ១៩៧៩"[92]។ ការចោទប្រកាន់នេះ បានផ្អែកលើ របាយការណ៍របស់ DC-Cam កាលពីឆ្នាំ១៩៩៧។ របាយការណ៍នេះ ផ្តល់នូវតួលេខជនរងគ្រោះ ចំនួន៤ម៉ឺននាក់ ដោយគ្មានឯកសារយោងអ្វីទាំងអស់។ តាមការពិតទៅ របាយការណ៍បានគូស បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ក្រុមការងារកំណត់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រវាលពិឃាតក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមិនបាន ធ្វើដំណើរទៅដល់ភ្នំទ្រយោងឡើយ ហើយថាពួកគេ "មិនអាចរង់ចាំរហូតដល់ពេលរកឃើញសាក្សី ឬ បន្តការស្រាវជ្រាវ [របស់ខ្លួន]" ពីទីតាំងមួយនេះទេ[93]។ ដោយហេតុថា សហព្រះរាជអាជ្ញា អន្តរជាតិសំអាងលើរបាយការណ៍របស់ DC-Cam ធ្វើនៅឆ្នាំ១៩៩៧ ដើម្បីដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូន រឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ដែលមានរយៈពេលប្រមាណជាដប់ឆ្នាំក្រោយពីចេញរបាយការណ៍នេះ DC-Cam មិនដែលបានផ្តល់នូវបច្ចុប្បន្នភាពនៃតួលេខដែលលើកឡើងពីដំបូង ឬ សូម្បីតែផ្តល់នូវ ប្រភពឯកសារយោងដែលគាំទ្រតួលេខខាងលើនេះឡើយ។ ហេតុដូចនេះ គ្មានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវអ្វី ដើម្បីអះអាងថា មានជនរងគ្រោះចំនួនរហូតដល់ទៅ៤ម៉ឺននាក់បានស្លាប់នៅភ្នំទ្រយោងនោះទេ។ លើសពីនេះទៀត ដោយយោងទៅលើកិច្ចសម្ភាសន៍របស់ DC-Cam ជាមួយសាក្សី តក់ ប៊ុយ

---

[91] សាលក្រម*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២២។

[92] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ៧៤ *យោង* របាយការណ៍របស់ក្រុមការងារកំណត់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រវាលពិឃាតក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៧៖ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ នៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧, ឯកសារ D1.3.10.10, ភាសាអង់គ្លេស ERN 00218610។

[93] ការកំណត់ទីតាំងវាលពិឃាតនៅកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៧៖ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩៧, ឯកសារ D1.3.10.10 ភាសាអង់គ្លេស ERN 00218610។ *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ស៊ិន ឃិន នៅថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/206 ត្រង់ទំព័រ ៥ (ដែលបានបញ្ជាក់អះអាងថាក្រុមធ្វើផែនទីរបស់ DC-Cam មិនបានទៅដល់ភ្នំទ្រយោងក្នុងអំឡុងបេសកកម្មកាលពីឆ្នាំ ១៩៩៧ ឡើយ)។

សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានអះអាងថា ក្នុងមួយយប់ មានមនុស្សចំនួនរហូតដល់១៥នាក់ ត្រូវបានគេសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង[94]។ ការចោទប្រកាន់ទាំងនេះ មិនពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដូចដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅភ្នំទ្រយោងឡើយ ប៉ុន្តែវាទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកើតឡើងនៅទំនប់ទឹកត្រពាំងថ្មូងណោះទេ[95]។ ហេតុនេះ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទីបីគ្មានភស្តុតាងជាមូលដ្ឋានអ្វីទាល់តែសោះ ដើម្បីចោទប្រកាន់បានថា មានការសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង ហើយថាមានជនរងគ្រោះដែលបានស្លាប់នៅទីនោះបានកើនឡើងរហូតដល់ចំនួន៤ម៉ឺននាក់។

៤០. មិនមានអ្វីដែលមានតម្លៃជាភស្តុតាងឡើយនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ ដើម្បីអាចគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ដែលថា មានការសម្លាប់បានកើតឡើងនៅក្នុងកម្រិតនៃការអះអាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ។ សាក្សីមួយចំនួនដែលត្រូវបានកោះហៅមកសាកសួរអំពីតួលេខអ្នកស្លាប់ចំនួន៤ម៉ឺននាក់នេះ បានធ្វើការប៉ាន់ប្រមាណក្នុងចំនួនតិចជាងនេះឆ្ងាយ[96] ឬ បានទាំងចោទសួរអំពីបែបបទនៃការប្រមូលតួលេខនេះទៅវិញ[97]។ លើសពីនេះ សាក្សី ឡាយ ខាន់ ជាសាក្សីតែម្នាក់គត់ដែលត្រូវបានបង្ហាញថា ជាអ្នកបានបញ្ជាក់អះអាងអំពីចំនួនអ្នកស្លាប់ក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់គាត់ ប៉ុន្តែតាមការពិត សាក្សីរូបនេះ មិនដែលបានថ្លែងដូច្នេះឡើយក្នុងបទសម្ភាសន៍របស់ខ្លួន។ ជាក់ស្តែង ចម្លើយជាភស្តុតាងរបស់ ឡាយ ខាន់ ត្រូវបានកត់

---

[94] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់ចំណុច ៧៥ *យោង* កិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ តក់ ប៊ុយ កាលពីថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.11.52 ត្រង់ទំព័រ ១០។

[95] *សូមមើល* កិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ តក់ ប៊ុយ នៅថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.11.52 ត្រង់ទំព័រ ៩-១០។

[96] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ នៅថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/8 ត្រង់ទំព័រ ៧។

[97] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ស៊ិន ឃិន នៅថ្ងៃទី ៥ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/206 ត្រង់ទំព័រ ៦ ("[អ្នកដើរអមដំណើរជាមួយខ្ញុំ] បាននិយាយថាគាត់ឮពីប្រជាជននិយាយប្រាប់ [តួលេខ] នេះ... [មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចំនួននេះមកពីណា] ខ្ញុំមិនដឹង ខ្ញុំមិនបានទៅដល់ទីនោះទេ [ភ្នំទ្រយោង]។ ហើយក៏មិនមានសាក្សីផ្ទាល់ពីកន្លែងនោះដែលអាចនិយាយប្រាប់ខ្ញុំអំពីរឿងនេះបានដែរ...ពេលខ្ញុំស្តាប់កាសែត ខ្ញុំមិនបានឮគេនិយាយអំពីភ្នំទ្រយោងទេ") ត្រង់ចម្លើយ៣៨-៤២ ។

ចូលខុសទៅក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលធ្វើឲ្យមានទម្ងន់ដាក់បន្ទុកលើសការពិត [98]។ ដោយគ្មានការធ្វើកោសល្យវិច័យលើភស្តុតាងដូច្នេះ តម្លៃជាភស្តុតាងតែមួយគត់ត្រូវតែបានមកពីសាក្សីដែលបានឃើញដោយផ្ទាល់ភ្នែកនូវចំនួនមនុស្សស្លាប់ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅភ្នំទ្រយោង។

៤១. ទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់ថាមានការសម្លាប់វិញ មានភស្តុតាងដែលបានពីសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកបង្ហាញឲ្យឃើញនូវភាពខុសគ្នាឆ្ងាយពីការកើតឡើងជាទៀងទាត់ ពោលគឺកម្រមាននូវការសម្លាប់ ហើយព្រឹត្តិការណ៍នេះ បានកើតឡើងដាច់ដោយឡែកមុនពេលកងទ័ពវៀតណាមបានមកដល់។ មានតែសាក្សី ធិប សំផាត់ ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានអះអាងថា មានការសម្លាប់បានកើតឡើងជារៀងរាល់យប់[99] ហើយក្រោយមកទៀត សាក្សីរូបនេះ បានត្រឹមតែទទួលស្គាល់ថា គាត់បានឃើញការសម្លាប់តែម្តងគត់[100]។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ សាក្សី គឹម យ៉េត ដែលកាលពីដំបូងបាននិយាយថា ការសម្លាប់បានកើតឡើងជារៀងរាល់សប្តាហ៍[101] តែក្រោយមក គាត់បានបដិសេធចម្លើយរបស់គាត់វិញ[102] និងបានទទួលស្គាល់ថា គាត់មិនដែលបានឃើញការសម្លាប់ដោយផ្ទាល់ភ្នែកនោះទេ[103]

---

[98] *ប្រៀបធៀប* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឡាយ ខាន់ នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/4 ត្រង់ទំព័រ ៤ ("ខ្ញុំអាចប៉ាន់ស្មានថា <u>មានមនុស្សជាច្រើនបានស្លាប់នៅទីនោះ</u> ហើយចំនួននេះ [៤ម៉ឺននាក់] ប្រហែលជាត្រឹមត្រូវហើយអាចជាការត្រឹមត្រូវ" (សេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម) និងប្រតិចារឹកនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឡាយ ខាន់ នៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D219/422.2 ត្រង់ទំព័រ ១១ ("បាទ តាមដែលខ្ញុំយល់ <u>ប្រហែលជាបានគ្រប់៤០.០០០ នាក់</u>។ ច្រើនណាស់ បាទ" (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[99] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ ឯកសារ D119/49 ត្រង់ទំព័រ ១១។ ថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៧-១៨។

[100] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ ឯកសារ D119/49 ត្រង់ទំព័រ ១១-១២។

[101] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/6 ត្រង់ទំព័រ ៧។

[102] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត, ថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/94, ទំព័រ ១៣។

ហើយក៏មិនបានឮដែរថា បុគ្គលឈ្មោះ ទុំ សឿន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាមានតួនាទីជាប្រធានគុកភ្នំទ្រយោង គឺជាអ្នកដែលបានបញ្ជាឱ្យសម្លាប់អ្នកទោសឡើយ[104]។ សាក្សីមួយចំនួនផ្សេងទៀតបានផ្តល់ភស្តុតាងតិចតួចបំផុតនៅពេលមានការសួរនាំអំពីភាពញឹកញាប់នៃការសម្លាប់មនុស្សដែលរងការចោទប្រកាន់។ តាមការពិត បើទោះបីជាមានចំណុចមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាសំខាន់ៗក្នុងចម្លើយរបស់សាក្សីមួយចំនួនក្តី[105] ក៏តួលេខខ្ពស់បំផុតដែលត្រូវបានផ្តល់ទាក់ទងនឹងការសម្លាប់មនុស្សនៅភ្នំទ្រយោង គឺមានជនរងគ្រោះចំនួន៨០នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដោយក្រុមទាហាន នៅពេលដែលកងទ័ពវៀតណាមបានកំពុងខិតជិតចូលដល់[106]។

---

[103] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/94 ត្រង់ទំព័រ ១១។

[104] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ចុះថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ៤២។

[105] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/49 ត្រង់ទំព័រ ១១-១២ (ដែលបាននិយាយថានៅពេលវៀតណាមចូល គាត់បានឃើញទាហានសម្លាប់អ្នកទោសធូន់ចំនួន ៨០ នាក់ "នៅពេលនោះគឺវៀតណាមជិតចូលមកដល់ ដូច្នេះហើយត្រូវបញ្ចេញអ្នកទោសទាំងអស់ចេញ")។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ផុន ម៉ុន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/95 ត្រង់ទំព័រ ៩ (ដែលបាននិយាយថាមានពេលមួយនោះ គាត់ត្រូវបានស្នើឱ្យកប់សាកសពចំនួន៧នាក់ "ឈ្មោះទី ហើយនិងខ្ញុំត្រូវបានគេហៅឱ្យទៅកប់សាកសពអ្នកទោស៧នាក់")។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/94 ត្រង់ទំព័រ ១២ (ដែលបាននិយាយថាមានម្តងនោះ គាត់ត្រូវបានស្នើឱ្យកប់សាកសពមនុស្សចំនួន៣០ទៅ៤០នាក់ "ប្រហែលពី៣០ ទៅ៤០នាក់")។ កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ២៩ (សាក្សី ទុំ សឿន បាននិយាយថាមានអ្នកទោសធូន់ចំនួន៤នាក់ប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង)។

[106] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/49 ត្រង់ទំព័រ១១-១២ (ដែលបាននិយាយថានៅពេលកងទ័ពវៀតណាមចូល គាត់បានឃើញទាហានសម្លាប់អ្នកទោសធូន់ចំនួន៨០នាក់)។ ដើម្បីឱ្យប្រាកដ ក្រុមការពារក្តីសូមធ្វើការកត់សម្គាល់ថា សាក្សី ទុំ សឿន មិនដែលបានទទួលស្គាល់ថា "មានប្រជាជនចំនួនប្រមាណ ៣០០ ឬ ៤០០ នាក់បានស្លាប់" នៅភ្នំទ្រយោងឡើយ ដូចដែលបានកត់សម្គាល់ក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់គាត់។ ផ្ទុយទៅវិញ គាត់បាននិយាយថានេះជាចំនួនប្រជាជនដែលបានរស់នៅទីនោះ។ *ប្រៀបធៀប* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/5 ត្រង់ទំព័រ ៥ និង ប្រតិចារឹកនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D219/422.9 ត្រង់ទំព័រ ១៦ និង ២៦។

៤២. ក្រៅពីព្រឹត្តិការណ៍ជាក់លាក់មួយនេះ ការសម្លាប់ហាក់បានប្រព្រឹត្តទៅម្តងម្កាល និងជាព្រឹត្តិការណ៍ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។ ដូច្នេះ ចំនួនមនុស្សស្លាប់សរុប មិនអាចច្រើនលើសពី៩០នាក់ឡើយ ដែលតាមការចោទទាក់ទងថាមានការសម្លាប់នេះ គឺធ្វើឡើងចំពោះអ្នកមានទោសកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ នៅមុនពេលវៀតណាមចូលលុកលុយ។ ភាពខុសគ្នារវាងការសម្លាប់មនុស្សចំនួន ៩០ នាក់ដែលផ្អែកលើភស្តុតាងមានក្នុងដៃ និងការសម្លាប់មនុស្សចំនួន៤ម៉ឺននាក់ដែលគ្មានភស្តុតាងសំអាង គឺមានទំហំខុសគ្នាឆ្ងាយខ្លាំងណាស់ រហូតវាបានបង្កើតជាចម្ងល់មួយ ថាតើសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អាចអះអាងប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវយ៉ាងដូចម្តេច ចំពោះតួលេខបំផ្លើសដ៏គួរឲ្យអស់សំណើចនៅចំពោះវត្តមានភស្តុតាងដែលមានទាំងនេះ។ ជាការពិតណាស់ដែលការសម្លាប់ជីវិតមនុស្សចំនួន៩០នាក់ គឺជាបញ្ហាដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយក្នុងបរិបទនៃ "វាលពិឃាត" នៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែវាមិនមែនជាអំពើឃោរឃៅដ៏គួរឲ្យកត់សម្គាល់ឡើយ (មានន័យថា វាបានកើតឡើងជាទូទៅនៅក្នុងសម័យកាលនោះ)។ បើគិតជាចំនួនវិញ ការស្លាប់មនុស្សចំនួន៩០នាក់នេះ គឺតិចជាង ១/១៣៥ (មួយលើមួយរយសាមសិបប្រាំ) នៃចំនួនមនុស្សដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅឯមន្ទីរស២១ ដែលនៅទីនោះ មានមនុស្សចំនួន ១២.២៧២ នាក់ (មួយម៉ឺនពីរពាន់ពីររយចិតសិបពីរនាក់) បានទទួលរងទារុណកម្ម និងត្រូវបានសម្លាប់[107] ហើយតួលេខនេះ វាស្មើនឹង ១/៤៤៤ (មួយលើបួនរយសែសិបបួន) នៃតួលេខមនុស្សចំនួន៤ម៉ឺននាក់ដែលត្រូវចោទថាបានសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង។ តួលេខនេះ ក៏តិចជាងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មខ្លះក្នុងចំណោមទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មមួយចំនួនទៀត ដែលត្រូវបានយកមកពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការនៃសំណុំរឿង០០២ផងដែរ[108]។ ទោះយ៉ាងណាក្តី ចំនួនជនរងគ្រោះនេះ មិនអាចលើសចំនួនប្រជាជនសរុបដែលបានរស់នៅជុំវិញភ្នំទ្រយោងឡើយ។ បើតាមការប៉ាន់ប្រមាណ មានប្រជាជនចំនួនចន្លោះពី ២០០ នាក់ (ពីររយ) ដល់ ៥០០ នាក់

[107] *សូមមើល* សាលដីកាលើសំណុំរឿងរបស់ *ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២។

[108] *សូមមើលឧទាហរណ៍* ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០២ ត្រង់កថាខណ្ឌ ៥០០ (ដែលបានប៉ាន់ប្រមាណថាអ្នកជាប់ឃុំឃាំងប្រមាណមួយម៉ឺនប្រាំពាន់នាក់ ត្រូវបានសម្លាប់នៅក្រាំងតាចាន់) កថាខណ្ឌ ៧៨៣ (ដែលប៉ាន់ប្រមាណថាមនុស្សចំនួនបីម៉ឺននាក់ ត្រូវបានសម្លាប់នៅវត្តអូរត្រកួន)។

(ប្រាំរយ)[109] បានរស់នៅទីនោះ។

៤៣. ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តទៅនៅភ្នំទ្រយោង សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិអះអាងថា ទីតាំងនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាការដ្ឋានសម្រាប់ឲ្យអ្នកទោសធ្វើការដោយបង្ខំ[110] ហើយចំពោះ "អ្នកដែលមិនធ្វើការឲ្យបានស្វាហាប់នោះទេត្រូវសម្លាប់ចោល" [111] និងដែល "អ្នកខ្លះត្រូវបានស្លាប់ដោយសារការអត់ឃ្លាន និងធ្វើការហួសកម្លាំង" [112]។ ការចោទប្រកាន់ទាំងនេះ គ្មានការគាំទ្រពីភស្តុតាងដែលប្រមូលបានក្នុងអំឡុងនៃកិច្ចស៊ើបអង្កេតឡើយ ។

៤៤. អំណះអំណាងដែលថា រាល់អ្នកដែលមិនធ្វើការឲ្យបានស្វាហាប់នឹងត្រូវបានសម្លាប់ គឺផ្អែកលើការសន្និតរបស់សាក្សីម្នាក់ ឈ្មោះ ឡាយ ខាន់ ។ សាក្សីរូបនេះ បានរស់នៅក្បែរការដ្ឋាន ប៉ុន្តែគាត់មិនអាចចូលទៅដល់ទីតាំងនោះបានទេ[113] ហើយម្យ៉ាងវាជាភស្តុតាងពាក្យចចាមអារាម។ ការពិតទៅ ក្រោយមកទៀត សាក្សី ឡាយ ខាន់ បានទទួលស្គាល់ថាគាត់ "បានដឹង [អំពីការចាប់ខ្លួន

---

[109] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/6 ត្រង់ទំព័រ ៧។ ប្រតិចារឹកនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D219/422.9 ត្រង់ទំព័រ ១៦, ២៦ និងទំព័រ២៩ ។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦។

[110] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី, កថាខណ្ឌ ៧៥, *យោង* ការស្តាប់ចម្លើយរបស់ រិន ខេង ពីសំណាក់ ក.ស.ព, ថ្ងៃទី ៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ D1.3.11.43 ត្រង់ទំព័រ ៣។

[111] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៥ *យោង* ការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឡាយ ខាន់ ពីសំណាក់ ក.ស.ព ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥, ឯកសារ D1.3.11.27 ត្រង់ទំព័រ ៣។

[112] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៥ *យោង* ការស្តាប់ចម្លើយរបស់ យក់ នាម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ D1.3.11.69 ត្រង់ទំព័រ ៤។ ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៨-១០។

[113] *សូមមើល* ការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឡាយ ខាន់ ពីសំណាក់ ក.ស.ព ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥, ឯកសារ D1.3.11.27 ត្រង់ទំព័រ ៣។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឡាយ ខាន់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/4 ត្រង់ទំព័រ ៤។

និងការសម្លាប់] ព្រោះ[គាត់]បានសួរអ្នកនៅក្បែរៗ[គាត់]”[114]។

៤៥. បន្ថែមពីលើនេះ មានបទសម្ភាសន៍ចំនួនពីរដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកយកមកធ្វើជាសំអាង ដើម្បីជាការគាំទ្រលើអំណះអំណាងដែលថា មានប្រជាជនខ្លះនៅភ្នំទ្រយោងបានស្លាប់ដោយការអត់ឃ្លាន និងធ្វើការហួសកម្លាំង គឺមិនពាក់ព័ន្ធសូម្បីតែបន្តិចទៅនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ។ ប្រភពទីមួយដែលជាបទសម្ភាសន៍របស់សាក្សី យក់ នាម បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា សាក្សីពុំបានដឹងថាស្ថានភាពនៅភ្នំទ្រយោងមានលក្ខណៈដូចម្តេចឡើយ[115]។ ក្រោយមកសាក្សី យក់ នាម បានបញ្ជាក់បំភ្លឺថាគាត់បានដឹងអំពីភ្នំទ្រយោង ក្រោយពេលរបបខ្មែរក្រហមដួលរលំ[116]។ ហេតុនេះ ភស្តុតាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ គ្មានភាពអាចជឿជាក់បាននោះទេ។ ប្រភពទីពីរដែលជាកិច្ចសម្ភាសន៍របស់ DC-Cam ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គ្រាន់តែជាការពិពណ៌នារបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម អំពីសភាពការណ៍ក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះទាំងមូលនៅពេលអ្នកស្រីមកដល់ប៉ុណ្ណោះ[117]។ បើទោះបីជាមានសាក្សីខ្លះបាននិយាយថា មានប្រជាជនខ្លះនៅភ្នំទ្រយោងបានស្លាប់ដោយការធ្វើការហួសកម្លាំង មានការអត់ឃ្លាន ឬ មានជំងឺក៏ដោយ[118] ក៏ការថ្លែងទាំងនេះ គ្មានភាពអាចជឿជាក់បានសម្រាប់បង្ហាញឲ្យឃើញថា នេះគឺជាផ្នែកមួយនៃគោលនយោបាយឡើយ ប៉ុន្តែជា

---

[114]កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឡាយ ខាន់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/4 ត្រង់ទំព័រ ៤។

[115] ការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី យក់ នាម ពីសំណាក់ ក.ស.ព ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ D1.3.11.69 ត្រង់ទំព័រ ៣។

[116] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី យក់ នាម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/140 ត្រង់ទំព័រ ២០។

[117] ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4 ត្រង់ទំព័រ ៨-១០។

[118] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/7 ត្រង់ទំព័រ ៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/92 ត្រង់ទំព័រ ១២។

លទ្ធផលនៃទុក្ខលំបាកដែលបានកើតឡើងអស់ពេលជាងពីរឆ្នាំនៅក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ[119]។ ជាក់ស្តែង គ្មានភស្តុតាងណាដែលបង្ហាញថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានផ្តួចផ្តើម ឬបានអនុវត្តគោលនយោបាយនៃការសម្លាប់ប្រជាជនតាមរយៈការធ្វើការងារហួសកម្លាំង ការបង្កឱ្យមានភាពអត់ឃ្លាន ឬ មានជំងឺឡើយ។

៤៦. មានភស្តុតាងខ្លះៗដើម្បីបង្ហាញថា តាមការពិត ភ្នំទ្រយោងគឺជាអតីតមន្ទីរសន្តិសុខមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅរវាងឆ្នាំ ១៩៧៥ និងឆ្នាំ ១៩៧៦[120] ហើយបានបញ្ចប់លែងមានអត្ថិភាពនៅពេលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានមកដល់ក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ[121]។ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧៧ ភ្នំទ្រយោងត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងនាមជាសហករណ៍គំរូ[122] ដែលរាល់ការអនុវត្តក្នុងសហករណ៍ គឺមិនខុសពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅតាមសហករណ៍ដទៃទៀតនៅទូទាំងប្រទេសឡើយ ។ នៅពេលដែលភ្នំទ្រយោងត្រូវបានពិពណ៌នាថាជា "គុកឥតជញ្ជាំង"[123] អ្នកមានទោសកម្រិតស្រាលៗ បានរស់នៅជាមួយគ្រួសាររបស់ពួកគាត់[124] និងទទួលបន្ទុកលើការងារផ្នែកកសិកម្ម[125]។ អ្នកទោសធ្ងន់ៗ

---

[119] *សូមមើល ឧទាហរណ៍* សេចក្តីរាយការណ៍របស់គណៈតំបន់ ៥ ប្រចាំសប្តាហ៍ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៧៧, ឯកសារ D1.3.10.1 ត្រង់ទំព័រ ១០-១១។

[120] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឃាង ឃុន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/143 ត្រង់ទំព័រ ១៦។

[121] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ពុំ ខូ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ត្រង់ទំព័រ ២១។ កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៤។

[122] *សូមមើល* កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ១៤ ទំព័រ២៧ និងទំព័រ៣៣។

[123] *សូមមើលឧទាហរណ៍* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ឡាយ ខាន់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/4 ត្រង់ទំព័រ ៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី យក់ នាម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/140 ត្រង់ទំព័រ ៥។

[124] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ព័រ ១៤។ *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ២៧។

បានធ្វើការងារនៅការដ្ឋានវាយថ្មមួយកន្លែង[126]ជាការលត់ដំ[127]ដើម្បីឲ្យពួកគាត់អាចត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជាថ្មីថាជាអ្នកទោសស្រាលបាន[128] ហើយនៅទីបំផុត ពួកគេនឹងត្រូវបានដោះលែង[129]។ ដូច្នេះ ភស្តុតាងបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ មិនត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរឡើយ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដទៃទៀតរបស់ខ្មែរក្រហម។ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅឯភ្នំទ្រយ៉ោង មិនអាចយកទៅពិពណ៌នាបានថាជាឧក្រិដ្ឋកម្ម "ធ្ងន់ធ្ងរបំផុត" ក្នុងបរិបទនៃអំពើឃោរឃៅទាំងស្រុងរបស់ខ្មែរក្រហមបានឡើយ។ បើទោះបីជាក្រុមការពារក្តីទទួលស្គាល់អំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ក៏ដោយ ក៏ភ្នំទ្រយ៉ោងមិនដូចគ្នាឡើយ បើធៀបនឹងមន្ទីរស២១ ដែលមន្ទីរនេះ បង្កើតឡើងសម្រាប់សួរចម្លើយ និង សម្លាប់រាល់អ្នកទាំងឡាយដែលទទួលរងនូវការចោទប្រកាន់ថាជាខ្មាំងនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[130]។ ភ្នំទ្រយ៉ោងគ្រាន់តែជាមន្ទីរលត់ដំមួយក្នុងទម្រង់ជាសហករណ៍ប៉ុណ្ណោះ។

កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ

៤៧. កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនត្រូវចោទ ត្រូវបានវាយតម្លៃដោយផ្អែកទៅលើកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមានឋានៈស្របតាមឋានានុក្រម ឬ តួនាទី និងភាព

---

[125] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ៨ និង ១០។

[126] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/102 ត្រង់ទំព័រ ៩។

[127] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/102 ត្រង់ទំព័រ ៩។

[128] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៣។

[129] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៤ និងទំព័រ ២៧។

[130] *សូមមើល* សាលដីកា*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២។

អចិន្ត្រៃយ៍នៃតួនាទីនោះ[131]។ ក្នុងការវាយតម្លៃអំពីកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅភ្នំទ្រយោង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវតែពិចារណាអំពីសិទ្ធិអំណាច *ជាក់ស្តែង* និងសិទ្ធិអំណាច*ស្របច្បាប់*របស់អ្នកស្រី[132]។ ចំណុចនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់បង្ហាញនៅក្នុងសំណុំរឿង០០១។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា ឌុច "អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាចូលក្នុងប្រភេទនៃអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម...ដោយផ្អែកលើអំណាចឋានានុក្រមជាផ្លូវការ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពរបស់ខ្លួនក្នុងឋានៈជាអនុលេខា បន្ទាប់មកជាលេខា ក៏ដូចជាតាមរយៈការចូលរួមរបស់គាត់ដោយផ្ទាល់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរស២១ដែលជាមន្ទីរសន្តិសុខគ្រប់គ្រងផ្ទាល់ដោយគណៈមជ្ឈិមបក្សនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា"[133]។

៤៨. មូលដ្ឋានតែមួយគត់នៃអំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា "*ល្អប* ឃុំ និងកម្មាភិបាលភូមិភាគនិរតីស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ [អ្នកស្រី] អ៊ឹម ចែម ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះការចាប់ខ្លួនប្រជាជន និងនាំយកប្រជាជនទៅសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង"[134] គឺបានមកពីកិច្ចសម្ភាសន៍ប្រវែងមួយទំព័ររបស់ឈ្មោះ យ៉ែម កោង ដែលក្រោយមក សាក្សីរូបនេះ បានកែប្រែចម្លើយរបស់គាត់ទាំងស្រុង[135]។

៤៩. ភស្តុតាងតែមួយគត់ដែលបង្ហាញថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មានសិទ្ធិអំណាចនៅភ្នំទ្រយោង គឺបានមកពីសាក្សី ទុំ សឿន ដែលតាមដឹងមកថា គាត់ជាប្រធាន[គុក]ភ្នំទ្រយោង ហើយសាក្សីរូបនេះ

---

[131] សាលក្រម*ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២២។

[132] *សូមមើលសំណុំរឿងរបស់លោក មាស មុត* សំណុំរឿងលេខ ០០៣/០៧ កញ្ញា ២០០៩/អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស, ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបសួរទាក់ទងជនសង្ស័យ [កោសលប់] ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D49 ត្រង់កថាខណ្ឌ ២១។

[133] ដីកាដំណោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០១ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១២៩។

[134] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបី ត្រង់កថាខណ្ឌ ៧៥, *យោង* កិច្ចសម្ភាសន៍របស់ SOAS/HRW ជាមួយ យ៉ែម កោង ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៥, ឯកសារ D1.3.11.66។

[135] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី យ៉ែម កៅ ធ្វើនៅថ្ងៃទី៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១, ឯកសារ D45។ ក្រុមការពារក្តីកត់សម្គាល់ឃើញថា សាក្សី យ៉ែម កៅ និងសាក្សី យ៉ែម កោង តាមការពិតជាមនុស្សតែម្នាក់។

បាននិយាយថា គាត់បានទទួលការណែនាំពីអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម[136]។ ចម្លើយរបស់គាត់មិនអាចបញ្ជាក់បានថាជាការពិតឡើយនៅពេលផ្ទៀងផ្ទាត់តាមរយៈភស្តុតាងដទៃទៀត ដែលវាជាប្រការគួរឲ្យកត់សម្គាល់ ដោយសារមិនមានភស្តុតាងបង្ហាញពីអត្ថិភាពនៃរបាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សររវាងអ្នកទាំងពីរ ហើយនីរសាររបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៀតសោត ក៏ពុំធ្លាប់ត្រូវបានគេធ្វើបទសម្ភាសន៍ម្តងណាឡើយ។ ក្រៅពីចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ដែលជាចម្លើយមិនអាចបញ្ជាក់បានថាជាការពិត គឺគ្មានភស្តុតាងដទៃទៀតណាឡើយដែលបញ្ជាក់ថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ពិតជាមានសិទ្ធិអំណាចណាមួយទៅលើនរណាម្នាក់ឡើយនៅភ្នំទ្រយោង បូករួមទាំងអ្នកយាមផងដែរ[137]។

៥០. លើសពីនេះ សាក្សី ទុំ សឿន មានចេតនាល្អបំផុត (ឬអាក្រក់បំផុត) ចំពោះការប៉ុនប៉ងទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវមកលើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ហើយភស្តុតាងរបស់គាត់ចាំបាច់ត្រូវឲ្យគេមើលឃើញក្នុងន័យនោះដែរ។ សាក្សីផ្សេងទៀត បានហៅ ទុំ សឿន ដូចៗគ្នាថាជាប្រធាននៅភ្នំទ្រយោង[138]

---

[136] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/5, ទំព័រ ៥-៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/65 ត្រង់ទំព័រ ២៩។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/102 ត្រង់ទំព័រ ៥-៦។ កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៤-១៥,២៨-២៩, ៣៥ និងទំព័រ ៣៧។

[137]ជាក់ស្តែង សាក្សី ស៊ុម សល់ ដែលជាអតីតឆ្មាំគុកម្នាក់នៅភ្នំទ្រយោង បាននិយាយថា គាត់មិនដែលឃើញអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅទីនោះទេ។ គាត់និយាយទៀតថា ទុំ សឿន ជា "ប្រធានធំ" នៅភ្នំទ្រយោង។ *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/7 ត្រង់ទំព័រ ៣-៤ និងទំព័រ ៦។

[138] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/6 ត្រង់ទំព័រ ៥។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/7 ត្រង់ទំព័រ ៣-៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/8 ទំព័រ ៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ផុន ម៉ុន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/19 ត្រង់ទំព័រ ៨។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ

និងបាននិយាយថា ពួកគាត់បានទទួលការណែនាំពី ទុំ សឿន និងបានរាយការណ៍ទៅកាន់បុគ្គលនេះដែរ[139]។ ទុំ សឿន ខ្លួនឯងផ្ទាល់ ទទួលស្គាល់ថា គាត់មានសិទ្ធិស្វយ័តខ្ពស់នៅភ្នំទ្រយោងមានន័យថា គាត់ជាអ្នកវាយតម្លៃថាតើអ្នកទោសណានឹងត្រូវចាត់ទុកជាអ្នកទោសធ្ងន់ ឬ អ្នកទោសស្រាល[140] គាត់មានសិទ្ធិអំណាចតែងតាំងអ្នកយាម[141] និងជាអ្នកសម្រេចថាតើអ្នកទោសណាខ្លះគួរត្រូវដោះលែង[142] ហើយថែមទាំងជាអ្នកសម្រេចថាតើគួរត្រូវសម្លាប់អ្នកទោសដែរឬទេ[143]។ សាក្សីក៏បានបញ្ជាក់អះអាងផងដែរថា ទុំ សឿន បានរស់នៅក្បែរជើងភ្នំត្រយោង ដែលមានចម្ងាយ

D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការ ស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ជុំ ជិម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៥, ឯកសារ D219/149 ត្រង់ទំព័រ ១១។

[139] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/6 ត្រង់ទំព័រ ៧។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, D106/7 ត្រង់ទំព័រ ៣។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦-៧។

[140] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១៣ ("ខ្ញុំទទួលមនុស្សយកទៅដាក់នៅកន្លែងខ្ញុំ ហើយវាយតម្លៃថាតើអ្នកទោសនោះចូលកម្រិតណា...ខ្ញុំវាយតម្លៃថាតើអ្នកនោះក្បត់មែន ឬមិនមែន") ត្រង់ទំព័រ ២៩ ("ពេលខ្លះ ខ្ញុំជាអ្នកសម្រេចប្ដូរចំណាត់ថ្នាក់ដោយខ្លួនខ្ញុំ")។

[141] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ១០ ("អ្នកខ្លះគឺជាអ្នកទោសស្រាលដែលខ្ញុំបានជ្រើសរើសឲ្យធ្វើជាអ្នកយាម")។ *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦ ("នៅពេលខ្ញុំបានប្រាប់ [ទុំ សឿន] ថាខ្ញុំឈ្មោះ ភួន ទី ជាអ្នកមកពីប្រាសាទ ពេលនោះគាត់បាននិយាយប្រាប់ខ្ញុំថាមិត្តឯងត្រូវធ្វើជាប្រធានអ្នកទោសទាំងអស់")។

[142] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារD230 ត្រង់ទំព័រ ២៧ ("ខ្ញុំធ្លាប់បានប្រជុំម្ដងនាពេលដែលវៀតណាមចូលមក ហើយបានប្រាប់ពួកគេ [អ្នកទោសនៅភ្នំទ្រយោង] ថា មកពីណាឲ្យត្រឡប់ទៅកន្លែងនោះវិញទៅ ពីព្រោះខ្ញុំមិនអាចការពារពួកគាត់ទៀតទេ") ត្រង់ទំព័រ២៨ ("ចំណុចខ្លះ ខ្ញុំបានធ្វើលើសតាមអារម្មណ៍ខ្លួនឯង...ខ្ញុំមើលឃើញមិនមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ ខ្ញុំក៏ដោះលែង [អ្នកទោស] តាមការពិនិត្យរបស់ខ្ញុំ")។

[143] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ត្រង់ទំព័រ ៣៦ ("វាមិនអាចទៅរួចទេការសម្លាប់អ្នកណាមួយ ត្រូវមានការជូនដំណឹងពីខ្ញុំ")។ *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ត្រង់ទំព័រ ៦ (ទុំ សឿន "បើបាត់តែម្នាក់គេនឹងវៃមិត្តឯងចោល")។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/49 ត្រង់ទំព័រ ១១ ("តា សឿនជាអ្នកបញ្ជាឱ្យសម្លាប់")។

តែប៉ុន្មានម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះពីកន្លែងដែលអ្នកទោសធ្ងន់ត្រូវបានសម្លាប់ នេះបើតាមការចោទប្រកាន់[144]។

៥១. បើទោះបីជាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងឋានៈជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះ មាន អំណាច*ស្របច្បាប់* ទៅលើ ទុំ សឿន ដោយសារថា ភ្នំទ្រយោងស្ថិតនៅក្នុងស្រុករបស់អ្នកស្រីកាន់កាប់ក៏ដោយ ក៏វាគ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងណា បង្ហាញឱ្យឃើញថា អ្នកស្រីមានអំណាច*ជាក់ស្តែង* ដែលបានតម្រូវឱ្យអ្នកស្រីគ្រប់គ្រងមន្ទីរសន្តិសុខដូចត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬក៏ថាអ្នកស្រីជាប់ពាក់ព័ន្ធតាមបែបណាមួយនឹងគោលការណ៍របស់មន្ទីរសន្តិសុខនេះឡើយ។ រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល និងរចនាសម្ព័ន្ធសន្តិសុខត្រូវបានបំបែកដាច់ដោយឡែកពីគ្នា[145]។ ភស្តុតាងជាក់ស្តែងបង្ហាញថា ភ្នំទ្រយោងត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយ ទុំ សឿន និងក៏បានបង្ហាញថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជាបុគ្គលពាក់ព័ន្ធក្នុងការកែប្រែមន្ទីរសន្តិសុខនេះឱ្យក្លាយទៅជាភូមិមួយ[146]។ តួនាទីរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅភ្នំទ្រយោង ប្រសិនបើមាន គឺត្រឹមតែជាតួនាទីផ្តល់យោបល់ប៉ុណ្ណោះ[147]។ ចំណុចនេះ គឺស៊ីសង្វាក់ជាមួយនឹងចម្លើយរបស់សាក្សីមួយចំនួន ដែលបាននិយាយថាពួកគាត់ពុំដែលបានឃើញអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅភ្នំ

[144] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ផុន ម៉ុន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/95 ទំព័រ ៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/92 ទំព័រ ១១។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/94 ទំព័រ ១២។

[145] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ជុំ កាន់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/110 ទំព័រ ៨។

[146] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/5 ទំព័រ ៥។

[147] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ទំព័រ ១៤ ("ខ្ញុំធ្លាប់ជជែកពិភាក្សាតទល់មុខគ្នា [ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម] នៅពេលយើងចង់ដោះលែងអ្នកទោសស្រាល...យើងទាំងអស់គ្នាឯកភាពដោះលែង") ទំព័រ ១៥ (អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម "ណែនាំពីការដោះស្រាយជីវភាព គ្រប់គ្រងកម្លាំង ការណែនាំកុំឱ្យពួកខ្ញុំហូបចុកលើសពីប្រជាជន ក៏ដូចជាកុំឱ្យផ្តល់របបហូបលើសពីកន្លែងផ្សេង"។

ទ្រយោងទេ[148] ។ ចំពោះអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ផ្ទាល់ នៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍បរិយាយជាច្រើនដែលអ្នកស្រីបានផ្តល់ គ្មានម្តងណាឡើយ ដែលអ្នកស្រីបានទទួលស្គាល់ថា ខ្លួនមានតួនាទីណាមួយនៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ[149]។

៥២. ភស្តុតាងនេះមិនបានបង្ហាញថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មានសិទ្ធិអំណាចហួសពីអ្វីដែលលេខាស្រុកធម្មតាម្នាក់មាននោះឡើយ។ អ្នកស្រីត្រូវបានតែងតែងជាលេខាស្រុកព្រះនេត្រព្រះពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ១៩៧៧ និងបានរក្សាទុកតួនាទីនេះរហូតដល់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានបញ្ចប់។ ភស្តុតាងដែលបានដាក់ក្នុងសំណុំរឿង បានបង្ហាញថាក្នុងតួនាទីរបស់អ្នកស្រីជាលេខាស្រុក ត្រូវបានកំហិតឲ្យត្រួតពិនិត្យតាមភូមិ និងឃុំនានា នៅក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ[150]។ សាក្សីនានារំលឹកឡើងវិញថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានត្រឹមតែធ្វើកិច្ចពិភាក្សាអំពីការផលិតស្បៀងប៉ុណ្ណោះក្នុងពេលមានប្រជុំ

---

[148] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/7 ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ផុន ម៉ុន, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/19 ទំព័រ ១០។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ទំព័រ ៧។

[149] *សូមមើល* ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.28.4។ កិច្ចសម្ភាសន៍ របស់ផលិតកម្ម Smiling Toad ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D1.3.12.1។ ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ដែលត្រូវបានថតសំឡេងជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧, ឯកសារ D6.1.75។ ប្រតិចារឹកកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារ D123/1/5.1b។ ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយញអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D123/1/5.1c។ ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍របស់អង្គការយុវសន្តិភាព ជាមួយ អ៊ឹម ចែម ក្នុងឆ្នាំ ២០១១, គ្មានកាលបរិច្ឆេទ, ឯកសារ D219/264.1។ ក្រុមការពារក្តីកត់សម្គាល់ឃើញថា ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍មួយ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បាននិយាយថា អ្នកស្រីបានដឹងឮពីភ្នំទ្រយោង ប៉ុន្តែអ្នកស្រីបាននិយាយថាភ្នំទ្រយោងប្រហែលជាស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់របស់ខេត្ត និងថា អ្នកស្រីមិនបានគ្រប់គ្រងវាឡើយ។*សូមមើល*ប្រតិចារឹកនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ អ៊ឹម ចែម ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D123/1/5.1c ទំព័រ ៣៤-៣៥។

[150] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឈឹម ផន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/32 ទំព័រ ៧។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី យ៉េង ឆាន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/132 ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ពុំ ខូ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/23 ទំព័រ ៦។

ម្តងៗ[151]។ សាក្សី ទុំ សឿន ក៏ទទួលស្គាល់ថាការណែនាំរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជានិច្ចកាល គឺអំពីប្រធានបទនេះដែរ[152]។ ការបង្ហាញផ្សេងៗតែមួយគត់ពាក់ព័ន្ធនឹងសិទ្ធិអំណាចរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅភ្នំទ្រយោង គឺផ្អែកលើការស្មានសុទ្ធសាធ ឬ ការមានទំនាក់ទំនងជាមួយការិយាល័យរបស់អ្នកស្រី[153] ដែលទាំងអស់នេះ សុទ្ធតែមិនអាចជឿជាក់បាននោះទេ។ ចំណុចនេះ ត្រូវបានបង្ហាញដោយសាក្សី ស៊ុម សល់ ដែលបានរំលឹកអំពីការប្រជុំមួយរៀបចំឡើងដោយអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅភ្នំលៀប ដែលអ្នកចូលរួមមានតែឆ្មាំគុកមកពីភ្នំទ្រយោងប៉ុណ្ណោះ ឬក៏រួមទាំងគាត់ផងដែរ។ សាក្សី ស៊ុម សល់ បាននិយាយថា ក្នុងពេលប្រជុំ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនបានលើកឡើងឡើយអំពីស្ថានភាពអ្វីទាំងអស់នៅភ្នំទ្រយោង ប៉ុន្តែអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានលើកអំពីការមកដល់របស់កងទ័ពវៀតណាមទៅវិញ[154]។ ប្រសិនបើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ជាអ្នកមានតួនាទីដែលមានសិទ្ធិអំណាចនៅភ្នំទ្រយោងមែននោះ វាមិនសមហេតុផលទេ ដែលអ្នកស្រីមិននិយាយពីភ្នំទ្រយោងទាល់តែសោះនៅក្នុងអង្គប្រជុំ ដែលមានអ្នកចូលរួមសុទ្ធតែឆ្មាំគុកភ្នំទ្រយោង ឬ បើមិនដូច្នោះទេ អ្នកស្រីមិនបានបង្ហាញនូវសិទ្ធិអំណាចរបស់អ្នកស្រីតាមរយៈការប្រជុំនោះឡើយ។

---

[151] *សូមមើលឧទាហរណ៍* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/30 ទំព័រ ៤។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ឈឹម ផន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/32 ទំព័រ ៧។

[152] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/5 ទំព័រ ៦។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/65 ទំព័រ ១៤។ កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D230 ទំព័រ ១៤-១៥។

[153] *សូមមើលឧទាហរណ៍* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី មុន មុត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D119/139 ទំព័រ ១៣ (ភាសាខ្មែរ) ("តាមរយៈបទពិសោធន៍របស់ខ្ញុំក្នុងសម័យនោះ ក្នុងនាមគាត់ជាគណៈស្រុកព្រះនេត្រព្រះ ដូច្នេះគាត់អាចមានតួនាទី និងសិទ្ធិអំណាចគ្រប់គ្រងនៅក្នុងគុកទាំងពីរនោះហើយ ពីព្រោះគុកទាំងពីរនោះវាស្ថិតនៅក្នុងស្រុកព្រះនេត្រព្រះ")។

[154] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ស៊ុម សល់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/103 ទំព័រ ១១-១២។

៥៣. ភស្តុតាងតែមួយគត់ដែលភ្ជាប់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៅនឹងការបញ្ជាឲ្យចាប់ខ្លួន គឺជាលិខិតមួយច្បាប់ ដែលតាមដឹង ថា ទុំ សឿន បានបង្ហាញទៅ ធិប សំផាត់ នៅពេល ទុំ សឿន មកដល់ភ្នំទ្រយោង[155]។ សាក្សី គិម យ៉េត ដែល ធិប សំផាត់ និយាយថា ក៏មានឈ្មោះក្នុងសំបុត្រនោះដែរ បានបដិសេធចម្លើយពីមុនរបស់ខ្លួន ត្រង់ចំណុចដែលគាត់បាននិយាយថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បាន បញ្ជាឲ្យគេចាប់ខ្លួនគាត់[156]។ ដោយពុំមានការទទួលស្គាល់ណាមួយនូវភាពគួរឲ្យជឿជាក់បាននៃ ការបង្ហាញរបស់ ធិប សំផាត់[157] ហើយនេះជាករណីតែមួយគត់ដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បាន បញ្ជូនអ្នកទោសម្នាក់ទៅភ្នំទ្រយោង។ គ្មានភស្តុតាងណាដែលថាលិខិតនេះ ពិតជាការបញ្ជា ឲ្យចាប់ខ្លួន ឬជាការអញ្ជើញឲ្យទៅចូលរួមប្រជុំ ដូចករណីរបស់ ភួន ស៊ុនទី និង ផុន ម៉ុន ជាដើម[158]។ ទោះជាក្នុងករណីណាក៏ដោយ អំណះអំណាងរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ មិនត្រូវបានគាំទ្រដោយភស្តុតាងរូបវន្តណាមួយទេ ដូច្នេះ អំណះអំណាងនេះ គួរមានតម្លៃអាច ឲ្យជឿជាក់បានតិចតួចបំផុត។

៥៤. ជាចុងក្រោយ មានតែភស្តុតាងចេញពីសាក្សី ទុំ សឿន ទេ ដែលបានភ្ជាប់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៅនឹង

---

[155] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D106/8 ទំព័រ ៣។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/49 ទំព័រ ៩។

[156] កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ គិម យ៉េត ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/94 ទំព័រ ៤-៥។

[157] មេធាវីការពារក្តីកត់សម្គាល់ឃើញថាសាក្សី ធិប សំផាត់ បានជូនដំណឹងទៅអ្នកស៊ើបអង្កេតនៃ ក.ស.ច.ស ថាគាត់ "មានបញ្ហាផ្លូវចិត្តពីព្រោះនៅពេលមួយនោះ ឈើមួយកំណាត់បានធ្លាក់ត្រូវក្បាលរបស់គាត់...[និង] ថាឧប្បត្តិហេតុនេះបានកើតឡើងមុនពេលគាត់បានផ្តល់កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១១" *ទោះគឺ* មុនពេលគាត់បាន អះអាងពីដំបូងថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានចេញលិខិតបញ្ជាឲ្យគេចាប់គាត់។ *សូមមើល*កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃ ការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ធិប សំផាត់ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/93 ទំព័រ ៣-៤។

[158] *សូមមើល* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ភួន ស៊ុនទី ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/92 ទំព័រ ៦។ *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់ ផុន ម៉ុន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤, ឯកសារ D219/95 ទំព័រ ៤ និងទំព័រ ៧ (យោងនូវលិខិតដែល ភួន ស៊ុនទី បានទទួលក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៨ និងបដិសេធថាវាពុំមែនជាបញ្ជាឲ្យចាប់រូបគាត់ឡើយ)។

ការសម្លាប់នៅភ្នំទ្រយោង ហើយវាជាភស្តុតាងនេះមិនបានបញ្ជាក់ថាជាការពិតនៅឡើយ ។ សាក្សី ទុំ សឿន បានបញ្ជាក់ថា នៅពេលវៀតណាមបានចូលមកដល់ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានណែនាំគាត់ឱ្យសម្លាប់អ្នកទោសប្អូននាក់ដែលពុំអាចដើរកើត ឬអាចរត់យករួចខ្លួនពីកងទ័ពវៀតណាមបាន[159]។ ភស្តុតាងនេះ មិនស៊ីសង្វាក់ជាមួយភស្តុតាងពីការស្តាប់ចម្លើយមុនៗរបស់សាក្សីរូបនេះឡើយ[160] ហើយវាបានមកនៅក្រោយពេលដែលមានការដាក់សម្ពាធក្នុងអំឡុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំពីសំណាក់អ្នកស៊ើបអង្កេតនៃ ក.ស.ច.ស ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ប៉ុណ្ណោះ។ ជាការពិត ទុំ សឿន មានចេតនាកុហក ដើម្បីវាសវាងពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់ខ្លួនទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នេះ[161] ហើយបំណងរបស់គាត់ក្នុងកាលទេសៈនៈ គឺដើម្បីគេចចេញពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន។ មិនត្រឹមតែភស្តុតាង*បឋម* មិនអាចជឿជាក់បាននោះទេ ប៉ុន្តែការជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ទៅនឹងការសម្លាប់ទាំងនេះ មិនសមស្របសម្រាប់យកទៅពិចារណាដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ ព្រោះតែវាខ្វះភាពគួរឱ្យជឿជាក់បាន។ ប្រការនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថាគ្មានភស្តុតាងផ្ទាល់ណាមួយ សម្រាប់ទាញភ្ជាប់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ឱ្យជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការសម្លាប់នានាដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះឡើយ។ បើទោះបីជា ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន បានបង្ខូចតម្លៃភស្តុតាងទាក់ទងនឹងការចេញបញ្ជារបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ឱ្យសម្លាប់អ្នកទោសប្អូនរូបត្រូវបានទទួលស្គាល់តាមសម្បកក្រៅក៏ដោយ ក៏ភស្តុតាងនោះ អាចបញ្ជាក់បានត្រឹមការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកស្រីចំពោះការសម្លាប់មនុស្សចំនួន៤នាក់នោះតែប៉ុណ្ណោះ។ ទោះបីជារាល់ការចោទប្រកាន់អំពីការសម្លាប់ គឺជានិច្ចកាលជារឿងធ្ងន់ធ្ងរមួយក៏ដោយ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម នៅតែមិនត្រូវអាចចាត់ទុកថាមានតួនាទី (តួនាទីជាឧបករណ៍) សំខាន់អ្វីឡើយនៅភ្នំទ្រយោង។

---

[159] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤,ឯកសារ D230 ទំព័រ ២៩។

[160] *សូមមើល* ប្រតិចារឹកនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១២, ឯកសារ D219/422.9 ទំព័រ ៣០។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ទុំ សឿន ធ្វើនៅថ្ងៃទី ១៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៣, ឯកសារ D119/65 ទំព័រ ៣៧ និងទំព័រ ៤០។

[161] កំណត់ហេតុនៃការតទល់មុខគ្នា ធ្វើនៅថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១៤,ឯកសារ D230 ទំព័រ ២៩។

ខ.៤ សេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីការដ្ឋានស្ពានស្រែង និងមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោង

៥៥. ដូចដែលបានអះអាងខាងលើ[162] ឌុច បានក្លាយជាគោលដៅសម្រាប់យោងនៅពេលត្រូវពន្យល់ថា មន្ត្រីខ្មែរក្រហមណាខ្លះស្ថិតក្នុងប្រភេទ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"។ ឌុច ជាអតីតអនុប្រធានមន្ទីរស២១ ដែលជាមន្ទីរឃុំឃាំង ព្រមទាំងជាកន្លែងសម្លាប់មនុស្ស និងជាជំរំលត់ដំ ចាប់ពីខែតុលា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។ មន្ទីរនេះ បានធ្វើឲ្យជនរងគ្រោះស្លាប់ចំនួន ១២.២៧២ នាក់ ដែលភាគច្រើននៃជនរងគ្រោះសុទ្ធតែត្រូវបានរងទារុណកម្មជាប្រព័ន្ធ[163]។ មន្ទីរស២១ គឺជាតឹកតាងរបស់ជាតិ និងអន្តរជាតិសម្រាប់បង្ហាញពីនិមិត្តរូបនៃអំពើឃោរឃៅរបស់ខ្មែរក្រហម និងអំពើអមនុស្សធម៌របស់មនុស្សធ្វើចំពោះមនុស្ស ហេតុនេះហើយ ជារឿងធម្មតានៅក្នុងយុត្តិធម៌អន្តរជាតិដែលតម្រូវឲ្យមានការផ្តន្ទាទោសប្រធានមន្ទីរស២១ ទោះបីជាការពិតគាត់មិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ក៏ដោយ។ ការពិតគឺថា ឌុច បានស្ថិតក្នុងចំណោម "កម្មាភិបាលថ្នាក់ទាបដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ក្នុងអំពើឃោរឃៅដ៏ធ្ងន់ធ្ងរបំផុត"[164] និងស្ថិតក្នុងប្រភេទ "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមវិសាលភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀង។

៥៦. ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានទទួលរងការចោទប្រកាន់ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកស្រីដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង និងមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយោងមិនស្រដៀងគ្នាសូម្បីតែបន្តិចទៅនឹងកាលៈទេសៈរបស់ ឌុច ដែលជាបុគ្គលគោលដៅម្នាក់សម្រាប់យោងក្នុងការកំណត់ថាតើបុគ្គលណាខ្លះស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នៅមន្ទីរស២១។ វាមិនអាចទៅរួចនោះទេ ចំពោះការប្រៀបធៀបដ៏សមហេតុផល និងប្រកបដោយវិចារណញ្ញាណរវាងករណីទាំងពីរនេះ ។

៥៧. ភស្តុតាងដែលមាន មិនអាចធ្វើឲ្យលេចចេញជារូបរាងបានដែលថាលេខាស្រុកម្នាក់ជាអ្នកបាន

---

[162] *សូមមើលឯកសារយោងខាងលើ* ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦-១៨។

[163] សាលដីកា *ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ២-៣។

[164] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១០។

ប្រព្រឹត្ត បានរៀបចំផែនការ បានញុះញង់ បានបញ្ជា ឬ បានជួយជំរុញឲ្យមានអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏ "ធ្ងន់ធ្ងរបំផុត" នៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង និងមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយ៉ោង។ ភស្តុតាងមិនបានបង្ហាញថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ពិតជាមានតួនាទីសំខាន់អ្វីនៅក្នុងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងពីរឡើយ។ ភស្តុតាងទាំងនេះ បែរជាបង្ហាញយ៉ាងស្របគ្នាថា អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ក្នុងនាមជាលេខាស្រុកម្នាក់ គឺជាអ្នកដោះស្រាយលើការផលិតស្បៀង និងការរស់នៅរបស់ប្រជាជននៅស្រុកព្រះនេត្រព្រះ។ ហេតុដូច្នេះ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មិនអាចទាល់តែសោះនឹងត្រូវចាត់ចូលទៅក្នុងប្រភេទ "ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" លើឧក្រិដ្ឋកម្មនៅការដ្ឋានស្ពានស្រែង និងមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំទ្រយ៉ោងឡើយ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ នឹងមិនអាចអនុវត្តអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់គាត់បានសមហេតុផលនោះទេ ប្រសិនបើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ត្រូវបានស៊ើបអង្កេតដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា អ្នកស្រីនៅក្នុងចំណោម "ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់តុលាការ។

គ. ការជ្រើសយក អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មកចោទប្រកាន់ និងដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ គឺផ្ទុយទៅនឹងគោលបំណងរបស់ភាគីនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង

៥៨. ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា "ក្នុងកម្រិតអប្បបរមានៃពាក្យថា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគោលបំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងការប្រមូលផ្តុំធនធានមានកម្រិត ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋទៅលើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយចំនួនដែលកំពុងនៅរស់រានមានជីវិត"[165]។ ការលើកឡើងនេះ ស្របជាមួយក្រុមអ្នកជំនាញដែលបានជំទាស់ទៅនឹងការបង្កើតតុលាការមួយ ដែលបានកំណត់ឈ្មោះទុកជាមុននូវបុគ្គលដែលត្រូវចោទប្រកាន់[166] បានផ្តល់អនុសាសន៍ថា មិនមែនអតីតខ្មែរក្រហមទាំងអស់ដែលបានប្រព្រឹត្ត

[165] សាលដីកា *ឌុច* ត្រង់កថាខណ្ឌ ៥២។

[166] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១១។

អំពើរំលោភបំពានច្បាប់អន្តរជាតិ ឬ ច្បាប់កម្ពុជាចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ គួរត្រូវបាន ជំនុំជម្រះឡើយ[167]។

៥៩. ការជ្រើសរើសយកតែអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម មកធ្វើការចោទប្រកាន់ និងស៊ើបអង្កេត នៅពេលភស្តុតាងដែលមានបានបង្ហាញថា អ្នកស្រីមិនស្ថិតក្នុងប្រភេទណាមួយក្នុងចំណោមបុគ្គលទាំងពីរប្រភេទនោះ ខណៈដែលមានបុគ្គលដទៃទៀតដែលកំពុងនៅរស់រានមានជីវិត បានដើរតួនាទីសំខាន់ជាងអ្នកស្រីក្នុងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗប្រព្រឹត្តទៅក្រោមរបបនេះ គឺពិតជាស្ថានភាពមួយដែលអង្គការសហប្រជាជាតិបានព្យាយាមបញ្ចៀស នៅពេលខ្លួនបានបង្កើត អ.វ.ត.ក ឡើង និងជាអ្វីដែលអង្គការសហប្រជាជាតិបានថ្កោលទោស[168]។ អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម បានក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃយុត្តិធម៌រើសអើង អស់រយៈពេលចំនួនជាងប្រាំមួយឆ្នាំ ដោយគ្រាន់តែអ្នកស្រីមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលើកទីបីប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុនេះ វាផ្ទុយស្រឡះពីគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀង បើនៅតែបន្តប្រតិបត្តិការនូវទម្រង់យុត្តិធម៌រើសអើងនេះ ។ ការស៊ើបអង្កេតទៅលើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសម័យខ្មែរក្រហម នៅពេលដែលកិច្ចស៊ើបសួរមិនទាំងអាចផ្តួចផ្តើមបង្កើតឲ្យឃើញថា សូម្បីតែការថ្លឹងថ្លែងនៃភាពដែលអាចទៅរួច ដែលថាអ្នកស្រីជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការរឿងក្តីរបស់តុលាការនេះ។

---

[167] របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ ត្រង់កថាខណ្ឌ ១១០។

[168] *សូមមើល* ការពិនិត្យប្រវត្តិការចរចារបស់ Heder ទំព័រ ២៦ (ដែលរម្លឹកឡើងវិញអំពីកំណត់សម្គាល់របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ដែលយោងតាមកំណត់សម្គាល់នោះ "ការជំនុំជម្រះមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលត្រូវបានជ្រើសរើស ដែលនឹងបន្សល់ទុកការមិនផ្តន្ទាទោសមេដឹកនាំសំខាន់ៗដទៃទៀត...នឹងមិនបម្រើបុព្វហេតុយុត្តិធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវ")។

IV. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៦០. រាល់ភស្តុតាងដែលប្រមូលបានមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ បានបង្ហាញតាមដែលអាចធ្វើទៅបានពីការថ្លឹងថ្លែងនៃភាពដែលអាចទៅរួចចំពោះអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម គឺថាអ្នកស្រីមិនមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ហើយក៏មិនស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលស្ថិតនៅក្រោមវិសាលភាពនៃកិច្ចព្រមព្រៀងឡើយ។ ដោយសារតែកិច្ចស៊ើបសួរបានប្រព្រឹត្តទៅអស់ចំនួនជាងប្រាំមួយឆ្នាំ និងកំពុងជិតបញ្ចប់ដូច្នេះ យើងមិនឃើញមានលទ្ធភាពប្រាកដប្រជាអ្វីដែលថានឹងមានភស្តុតាងថ្មីត្រូវបានរកឃើញ ដើម្បីអាចបដិសេធការសន្និដ្ឋាននេះគឺគ្មានឡើយ។ កិច្ចស៊ើបសួរពុំអាចប្រព្រឹត្តទៅជារៀងរហូតជាមួយនឹងក្តីសង្ឃឹមដ៏ស្តួចស្តើងដែលថា នឹងអាចរកឃើញនូវភស្តុតាងដាក់បន្ទុកដើម្បីបង្ហាញពីតួនាទីជាន់ខ្ពស់របស់អ្នកស្រី ឬក៏កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកស្រីដូច្នេះបានឡើយ។ បន្ទាប់ពីរយៈពេលប្រាំមួយឆ្នាំកន្លងផុត វាដល់ពេលដែលត្រូវសន្និដ្ឋានថា ភស្តុតាងទាំងនេះបង្ហាញយ៉ាងលើសលុបថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ពុំស្ថិតក្នុងប្រភេទបុគ្គលណាមួយដែលភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងបានកំណត់សម្រាប់ការចោទប្រកាន់នោះទេ។

V. សំណើសុំដោះស្រាយ

អាស្រ័យហេតុនេះ ដោយផ្អែកលើសេចក្តីសង្កេតដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើ ក្រុមការពារក្តី សុំស្នើឲ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់គាត់ និងដើម្បីជាផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ក) សម្រេចថាអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម ពុំមែនជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ឬ ក៏ជាបុគ្គលម្នាក់ស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមយុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់តុលាការនេះឡើយ និង (ខ) បដិសេធការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយ មកលើអ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម។

សូមមេត្តាទទួលយកសំណើនេះដោយគោរព៕

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ថ្ងៃទី២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥
សហមេធាវីការពារក្ដីរបស់អ្នកស្រី អ៊ឹម ចែម

[ ]	[ ]
ប៉ិត ស៊ាងលឹម	John R.W.D. JONES QC